

Andrea Frkáňová, Peter Drozd

NELEGÁLNE ZAMESTNÁVANIE ŠTÁTNYCH PRÍSLUŠNÍKOV TRETÍCH KRAJÍN V SR

Nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín v SR

Štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete
v Slovenskej republike

február 2017
Bratislava

Financované
Európskou úniou

Táto publikácia bola vypracovaná s finančnou podporou Európskej únie. Názory uvedené v publikácii nemožno pokladať za oficiálne stanovisko Európskej únie. Rovnako nemusia predstavovať názory vlády Slovenskej republiky alebo Medzinárodnej organizácie pre migráciu (IOM).

Autori: Andrea Frkáňová, Peter Drozd
Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v Slovenskej republike
Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)
Grösslingová 35
811 09 Bratislava
Slovenská republika
E-mail: ncpslovakia@iom.int
Tel.: +421 2 52 62 33 35
www.emn.sk, www.ec.europa.eu/emn

ISBN: 978-80-89506-82-8

Predslov

Štúdia bola spracovaná ako súčasť činností Európskej migračnej siete (European Migration Network – EMN), ktorá poskytuje aktuálne, objektívne, spoľahlivé a porovnateľné informácie o migrácii a medzinárodnej ochrane na podporu tvorby politík EÚ a jej členských štátov. Aktivity EMN sú zamerané na témy súvisiace s migráciou štátnych príslušníkov tretích krajín. Realizujú sa prostredníctvom národných kontaktných bodov v členských štátoch EÚ a v Nórsku v koordinácii s Európskou komisiou (EK), konkrétne Generálnym riaditeľstvom EK pre migráciu a vnútorné záležitosti.

Štúdiu zostavila Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM) Bratislava, ktorá je koordinátorom Národného kontaktného bodu EMN v Slovenskej republike (SR). Národný kontaktný bod EMN v SR tvorí aj Ministerstvo vnútra SR (Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru, Migračný úrad, odbor zahraničných vecí a európskych záležitostí Kancelárie ministra vnútra SR), Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR, Štatistický úrad SR. Činnosť EMN spolufinancuje Európska únia a MV SR.

Štúdia je súčasťou súhrnnej správy EMN rovnakého zamerania, vypracovanej Európskou komisiou, poskytovateľom služieb ICF International a národnými kontaktnými bodmi EMN. V súhrnnej správe sú zhrnuté výsledky národných štúdií, ktoré spracovalo 23 národných kontaktných bodov EMN na základe spoločného zadania vo forme dotazníkových otázok.

Súhrnná správa, ako aj štúdie jednotlivých členských štátov EÚ sú dostupné v anglickom jazyku na webovej stránke www.ec.europa.eu/emn.

Štúdia za Slovenskú republiku v anglickom jazyku je spracovaná vo forme vyplneného dotazníka a slúži najmä na potreby súhrnnej správy. Slovenská verzia štúdie je rozšírená a spracovaná do tejto publikácie, ktorá slúži najmä na potreby odbornej verejnosti. Obidve verzie štúdie sú dostupné na webovej stránke slovenského Národného kontaktného bodu EMN www.emn.sk.

Obsah

Zoznam skratiek	7
Zhrnutie	8
01. Situácia v oblasti nelegálneho zamestnávania v SR	14
02. Prevenčné opatrenia v oblasti nelegálneho zamestnávania	22
2.1 Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín	23
2.2 Prevenčné opatrenia pre zamestnávateľov	25
2.3 Prevenčné opatrenia pre zamestnancov	28
2.4 Zhodnotenie rizík nelegálneho zamestnávania	33
03. Identifikácia nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín	35
3.1 Inštitúcie zodpovedné za identifikáciu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín	35
3.2 Nástroje využívané pri identifikácii nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín	40
3.2.1 Priebeh inšpekcie	44
3.2.2 Prekážky a dobrá prax	47
04. Sankcie pre zamestnávateľov	49
4.1 Sankcie za nelegálne zamestnávanie v SR	49
05. Dôsledky nelegálnej práce pre štátnych príslušníkov tretích krajín	62
5.1 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny bez povolenia na pobyt	62
5.2 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny s povolením na pobyt	67
5.3 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny s udeleným pobytom v inom členskom štáte	68
5.4 Úhrada dodatočných platieb a zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie	69
5.5 Prípadové štúdie	75
Bibliografia	80
Štatistická príloha	83

Zoznam skratiek

ADZ – agentúry dočasného zamestnávania
ČŠ – členský štát Európskej únie/členské štáty Európskej únie
EHP – Európsky hospodársky priestor
EMN – Európska migračná sieť (<i>European Migration Network</i>)
EÚ – Európska únia
IOM – Medzinárodná organizácia pre migráciu (<i>International Organization for Migration</i>)
IP – inšpektorát práce, inšpektoráty práce
MV SR – Ministerstvo vnútra SR
MPSVR SR – Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR
MS SR – Ministerstvo spravodlivosti SR
MZVaEZ SR – Ministerstvo zahraničných vecí a zahraničných záležitostí SR
NIP – Národný inšpektorát práce
OCP PZ – oddelenie cudzineckej polície Policajného zboru
PZ – Policajný zbor
SR – Slovenská republika
ÚHCP P PZ – Úrad hraničnej a cudzineckej polície Prezídia Policajného zboru
ÚKNZ KOBRA – Útvar kontroly nelegálneho zamestnania KOBRA
ÚPSVaR – Ústredie práce sociálnych vecí a rodiny
Úrad/úrad práce SVaR – úrad/úrad práce sociálnych vecí a rodiny
Z. z. – Zbierka zákonov
ZÚ SR – Zastupiteľský úrad SR

Zhrnutie

Štúdia *Nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín v SR* bola vypracovaná v rámci pracovného programu EMN na roky 2015 – 2016 na základe špecifikácie spoločnej pre všetky ČS a Nórsko. Hlavným cieľom štúdie je preskúmať a analyzovať nástroje, ktoré SR využíva na boj s nelegálnym zamestnávaním štátnych príslušníkov tretích krajín, existujúce problémy a výzvy v tejto oblasti, ako aj stratégiu a dobrú prax pri ich riešení. V štúdii sa uvádzajú informácie a štatistické údaje o situácii do konca roka 2016.

Metodologicky štúdia vychádza zo spracovania a analýzy dostupných dokumentov o tejto téme, z odborných konzultácií s príslušnými orgánmi štátnej správy a z dostupných štatistických údajov. Primárnym zdrojom informácií bol právny poriadok SR, kľúčové strategické dokumenty SR v oblasti zamestnanosti a migrácie, štatistické databázy a webové stránky príslušných orgánov štátnej správy ako MPSVR SR, ÚPSVaR a NIP, viaceré publikácie EMN, ako aj domáce a zahraničné odborné publikácie o nelegálnom zamestnávaní a práci. Veľkú časť informácií sme získali aj z dotazníkov zaslaných MPSVR SR, ÚPSVaR a NIP.

Štúdia je primárne určená tvorcom politik v oblasti pracovného práva na národnej úrovni a na úrovni EÚ a expertom na potláčanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej pracovnej migrácie. Poslúži aj výskumníkom a širokej verejnosti, ktorá má o túto tému záujem.

Hoci cieľom štúdie nie je hodnotiť, ako SR bojuje s nelegálnym zamestnávaním štátnych príslušníkov tretích krajín, porovnanie informácií z jednotlivých ČS obsiahnuté v súhrnnej správe môže tvorcom politik poskytnúť širší pohľad a rozprúdiť diskusiu o výzvach, ktorým dnes v tejto oblasti čelia viaceré ČS.

Prvá kapitola je zameraná na situáciu v oblasti nelegálneho zamestnávania v SR a poskytuje sa v nej krátky vstupný prehľad o problematike, ako aj informácie o podiele nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín na celkovom nelegálnom zamestnávaní v SR.

Podľa odhadu MPSVR SR v roku 2013 pracovalo v SR nelegálne okolo 50 až 60 tisíc ľudí¹. Z dostupných štatistických údajov týkajúcich sa kontrol nelegálneho zamestnávania vyplýva, že od roku 2013 sa každoročne zvyšoval počet

¹ Zdroj: <http://www.iness.sk/stranka/8489-Stat-ukazal-klucove-cislo-Nacierno-pracuje-60-tisic-Slovakov-Hospodarske-noviny.html> (citované 20.1.2017)

vykonaných kontrol nelegálneho zamestnávania, ako aj počet nelegálne zamestnaných fyzických osôb. V roku 2016 inšpekcia práce zistila 2 924 prípadov nelegálne zamestnaných fyzických osôb.

Medzi hlavné opatrenia zamerané na potláčanie nelegálneho zamestnávania a práce v SR patria najmä spomínané kontroly nelegálneho zamestnávania, sankcie uložené pri potláčaní neohlásenej práce, ktoré boli v posledných rokoch sprísnené, odhaľovanie nelegálneho zamestnávania cudzincov, a teda aj štátnych príslušníkov tretích krajín príslušnými orgánmi, ohlasovacia povinnosť zamestnávateľov (t. j. povinnosť hlásiť každý začiatok pracovného pomeru ešte pred začatím výkonu práce a každé ukončenie pracovného pomeru najneskôr na druhý deň od ukončenia) a rozšírenie externých druhov pracovných pomerov, t. j. umožnenie práce na dohodu.² Účinným opatrením na boj proti nelegálnemu zamestnávaniu je aj podávanie podnetov o nelegálnom zamestnávaní na príslušné orgány a poskytovanie poradenstva či vykonávanie osvety na účel prevencie nelegálneho zamestnávania.

Nelegálne zamestnávanie cudzincov (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín) predstavovalo v roku 2014 a v roku 2015 zaokrúhlene len 4 % z celkového počtu odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb v jednotlivých rokoch. V roku 2014, ako aj v roku 2015 dosiahol podiel štátnych príslušníkov tretích krajín na celkovom počte odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb zaokrúhlene len 2 %, čiže nedosahoval veľkú intenzitu. Väčšina identifikovaných nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín mala platné povolenie na pobyt, čo znamená, že sa na území SR zdržiavala legálne, a teda do SR aj legálne pricestovala.

Druhá kapitola je zameraná na prevenčné opatrenia a stimuly zamerané na zabránenie nelegálnemu zamestnávaniu a práce cielené na zamestnávateľov a zamestnancov (štátnych príslušníkov tretích krajín), ako aj na zhodnotenie rizík (rizikových odvetví).

Medzi významné prevenčné opatrenia nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín so zameraním na zamestnávateľov patria informačné stretnutia organizované úradmi práce SVaR, zverejňovanie informácií o zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín na webovej stránke NIP a na stránke ÚPSVaR, či oznamovacia povinnosť zamestnávateľov štátnych príslušníkov tretích krajín stanovená v slovenskej legislatíve. Na zamestnan-

² Bednárík R.: Potieranie nedeklarovanej práce. Analýza opatrení v krajinách EÚ a na Slovensku. Správa z II. etapy riešenia VÚ Nedeklarovaná práca na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. [http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Bednarik/bednarik_potieranie_2015.pdf] (citované 20.1.2017)

cov (štátnych príslušníkov tretích krajín) sa zameriavajú najmä preventívne opatrenia spočívajúce v poskytovaní informácií o vstupe a pobyte, životných a pracovných podmienkach a o zamestnávaní v SR. Informácie poskytujú viaceré (štátne aj neštátne) subjekty rôznymi spôsobmi: prostredníctvom svojich webových stránok alebo bezplatného individuálneho poradenstva (najmä Migračné informačné centrum IOM a úrady práce SVaR). V SR sa zároveň pravidelne identifikujú odvetvia ekonomických činností, v ktorých sa vyskytuje nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín (rizikové odvetvia). Kontrola nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa následne vykonáva najmä v týchto rizikových odvetviach.

Predmetom tretej kapitoly sú národné inštitúcie, ktoré sa zaoberajú identifikáciou, odhalovaním a potláčaním nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, a ich vzájomná spolupráca v tejto oblasti, ako aj nástroje a techniky využívané počas inšpekcií práce.

Do kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa zapájajú viaceré inštitúcie rôznych ministerstiev (napr. NIP, IP, ÚPSVaR, ÚHCP P PZ). Ich spolupráca prebieha na základe legislatívy a kooperačných dohôd; podľa potreby môžu spolupracovať aj ad hoc. S výnimkou útvarov ÚHCP P PZ, ktoré sa však primárne nezameriavajú na kontrolu nelegálneho zamestnávania, nie je identifikácia nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín osobitnou úlohou týchto inštitúcií. Rovnako sa pri identifikácii nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín nepostupuje odlišne na základe toho, či majú alebo nemajú legálny pobyt. V SR neexistujú osobitné inštitúcie, ktoré by vykonávali kontrolu nelegálneho zamestnávania v konkrétnych sektoroch/odvetviach, a v rámci IP neexistuje osobitný odbor/sekcia na kontrolu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, keďže štátni príslušníci tretích krajín sa identifikujú v rámci všeobecnej kontroly nelegálneho zamestnávania. V rámci všeobecnej kontroly nelegálneho zamestnávania, a teda aj kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa využívajú viaceré identifikačné opatrenia, akými sú inšpekcie práce, spoločné a bezpečnostno-represívne akcie/kontroly podnikateľských subjektov a ad hoc kontroly príslušníkmi policajného zboru. Kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa vykonávajú v náhodných intervaloch a možno ich vykonať aj na základe informácií, ktoré poskytne verejnosť alebo nelegálne zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín.

Za dobrú prax v oblasti identifikačných opatrení sa dá považovať spolupráca inštitúcií MPSVR SR s cudzineckou políciou a využívanie elektronického prístupu do databázy registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodko-

vého sporenia vedeného Sociálnou poisťovňou. IP a ÚPSVaR pristupujú do uvedenej databázy pri kontrole fyzických osôb nachádzajúcich sa na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Do databázy majú prístup aj ÚKNZ – KOB-RA, ktoré od svojho zriadenia v roku 2013 vykonávajú svoju činnosť aj nad rámec pracovného času, teda v popoludňajších a nočných hodinách a počas víkendov a sviatkov.

Štvrtá kapitola je zameraná na trestné a administratívne sankcie pre zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávajú štátnych príslušníkov tretích krajín, či už s platným povolením na pobyt, alebo bez neho.

Zamestnávateľom – fyzickým osobám, ktorí nelegálne zamestnávajú štátnych príslušníkov tretích krajín, hrozia podľa okolností pokuty od 2 000 do 200 000 EUR, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viacerých fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 EUR alebo odňatie slobody na 6 mesiacov až tri roky, neposkytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, neposkytnutie pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. zamedzenie účasti na verejnom obstarávaní či zrušenie živnostenského oprávnenia. Za trestný čin neoprávneného zamestnávania možno trestať aj zamestnávateľa, ktorý je právnickou osobou, a to na základe nového zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb. NIP vedie centrálny verejne prístupný zoznam fyzických a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania. Umiestnenie na takomto verejne prístupnom zozname môže poškodiť povest' zamestnávateľa a spôsobiť problémy napr. pri hľadaní obchodných partnerov, zákazníkov alebo nových zamestnancov. Silnou stránkou sankcionovania zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávajú štátnych príslušníkov tretích krajín, je uplatnenie objektívnej zodpovednosti, čo znamená, že zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie nie je podmienená tým, či k spáchaniu tohto správneho deliktu došlo úmyselne.

Účinky na nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, akými sú napr. administratívne vyhostenie a zákaz vstupu, ako aj ochranné opatrenia, akými sú dodatočné platby či možnosť podať návrh proti zamestnávateľovi, alebo si uplatniť svoje nároky na súde, sú zhrnuté v piatej kapitole.

Ak sa počas inšpekcie práce identifikuje nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý nemá povolenie na pobyt, je nutné túto skutočnosť dostatočne preukázať, keďže na mieste výkonu kontroly vzniká len podozrenie, že osoba je nelegálne zamestnaná. Policajti služby hraničnej a cudzineckej polície riešia štátneho príslušníka tretej krajiny vo vzťahu k jeho neoprávnenému pobytu. Vo vzťahu k nelegálnej práci možno administratívne vyhostiť

štátneho príslušníka tretej krajiny z dôvodu, ak iným spôsobom závažne alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy. V konaní o administratívnom vyhostení štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemá platné povolenie na pobyt, sa prihliada na riziko úteku, a preto môže byť štátny príslušník tretej krajiny zaistený. Môže byť zaistený aj vtedy, ak sa vyhýba alebo bráni procesu prípravy výkonu jeho administratívneho vyhostenia, resp. na účel výkonu administratívneho vyhostenia alebo výkonu trestu vyhostenia. Ak má štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný neoprávnený pobyt, doklady potrebné na vycestovanie a ak neexistuje zákonný dôvod na jeho zaistenie, možno mu v konaní o administratívnom vyhostení uložiť lehotu na vycestovanie; v tomto prípade môže vycestovať v rámci dobrovoľného odchodu. Ak má štátny príslušník neoprávnený pobyt na území SR alebo ak iným spôsobom závažne alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy, môže policajný útvar v rozhodnutí o administratívnom vyhostení uložiť aj zákaz vstupu na jeden až päť rokov (v prípade neoprávneného pobytu) a na jeden až tri roky (v prípade závažného alebo opakovaného porušenia všeobecných záväzných predpisov). Kontrolné orgány (ÚPSVaR a úrady práce SVaR) môžu štátnemu príslušníkovi tretej krajiny uložiť pokutu za priestupok nelegálnej práce vo výške do 331 EUR. Ak sa počas inšpekcie/kontroly identifikuje nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má platné povolenie na pobyt, môže mu byť povolenie na pobyt pri viacerých priestupkoch zrušené. V príslušnej slovenskej legislatíve však nie je obsiahnutá možnosť zlegalizovať nelegálne zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny.

V zákone o nelegálnej práci sa výslovne upravuje povinnosť zamestnávateľa (právnickej alebo fyzickej osoby), ktorému bola uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny bez povolenia na pobyt, uhradiť dodatočné platby, a to konkrétne: dohodnutú dlžnú mzdu nelegálne zamestnanej osobe, náklady súvisiace s doručením dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa daná fyzická osoba vrátila alebo bola administratívne vyhostená, a dane a príspevky na sociálne a zdravotné zabezpečenie. Zároveň má zamestnávateľ v prípade nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny povinnosť uhradiť náklady spojené s administratívnym vyhostením. Kontrolný orgán je pri výkone kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania povinný informovať štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný, o jeho práve podať podnet na inšpekciu práce, ak mu nebola vyplatená dohodnutá mzda, o práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o práve na doručenie dlžnej mzdy do krajiny pôvodu/návratu. Podľa informácií IP však štátni príslušníci tretích krajín v praxi tieto práva zväčša nevyužívajú.

Na konci piatej kapitoly sa uvádzajú vybrané prípadové štúdie ilustrujúce rôzne situácie nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v SR.

Súčasťou štúdie je aj štatistická príloha, ktorá obsahuje relevantné štatistické údaje týkajúce sa nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín.

Situácia v oblasti nelegálneho zamestnávania v SR

V úvodnej kapitole sa poskytuje krátky prehľad situácie v oblasti nelegálneho zamestnávania v SR. Je zameraná na šedú/neformálnu ekonomiku, politické priority, plánované zmeny, verejné a politické debaty o nelegálnom zamestnávaní, dostupný výskum v tejto oblasti, najčastejšie odvetvia a podniky nelegálneho zamestnávania. Kapitola obsahuje aj informácie o profiloch nelegálne zamestnávaných migrantov.

Podľa dostupných štatistík predstavoval v roku 2015 podiel tieňovej/šedej ekonomiky v SR 14,1 % HDP, pričom od roku 2009 má trvale klesajúcu tendenciu³. Podľa prieskumu názorov a postojov pracovníkov verejnej správy, ktorý v roku 2014 v rámci štúdie o nedeklarovanej práci na Slovensku realizoval Inštitút pre výskum práce a rodiny⁴, je tieňová ekonomika obvykle viac zastúpená v niektorých konkrétnych odvetviach, najčastejšie v prostredí menších podnikov (živnostníci a malé podniky). Z prieskumu vyplynulo, že

³ Schneider F.: Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015. [<https://knoema.com/SDSE2015/size-and-development-of-the-shadow-economy-of-31-european-and-5-other-oecd-countries-from-2003-to-2015>] (citované 20.1.2017)

⁴ Pozri: Bednárik R.: Nedeklarovaná práca na Slovensku. Prieskum názorov a postojov pracovníkov verejnej správy. Záverečná správa z VÚ č. 2170. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014. [http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2014/Bednarik/2170_bednarik.pdf] (citované 20.1.2017)

pravdepodobne najväčší podiel na tieňovej ekonomike majú v poradí podľa závažnosti: daňové úniky, zisky z neoprávneného podnikania, nelegálne pracovné pomery nezamestnaných poberajúcich dávky v hmotnej núdzi, nezdanené vedľajšie zárobky zamestnancov a zamestnávanie občanov SR načierno, pričom zamestnávanie cudzincov sa ukázalo ako najmenej závažné. Problémom, ktorý bráni vyššej účinnosti potláčania nelegálnej práce, je podľa pracovníkov IP, ÚPSVaR, Sociálnej poisťovne, odborov živnostenského podnikania, daňových a colných úradov a mestských úradov najmä zaostávanie legislatívy SR, slabá koordinácia úsilí inštitúcií pri potláčaní nelegálnej práce, nízky počet kontrolných akcií, ako aj obmedzená angažovanosť samosprávy obcí a miest a samotných podnikateľských združení⁵.

Najčastejšími odvetviami, v ktorých sa vyskytuje nelegálne zamestnávanie a práca, boli v posledných rokoch tieto rizikové odvetvia: stavebníctvo; veľkoobchod a maloobchod; ubytovacie a stravovacie služby; priemyselná výroba; odborné, vedecké a technické činnosti a odvetvie administratívnych a podporných služieb.

V rokoch 2015 a 2016 sa podľa zistení inšpekcie NIP a ÚPSVaR nelegálne zamestnávanie v SR vyskytuje najčastejšie v odvetví stavebníctva, administratívnych a podporných služieb, veľkoobchodu a maloobchodu a v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb. Zákaz nelegálneho zamestnávania najviac porušujú zamestnávateľia s počtom zamestnancov od 1 do 9. Ide o mikropodniky, najčastejšie s právnou formou spoločnosti s ručením obmedzeným. Naopak najmenej sa nelegálne zamestnávanie vyskytuje vo veľkých podnikoch s viac ako 250 zamestnancami (v roku 2015⁶) a v roku 2016 v stredných podnikoch s počtom zamestnancov od 50 do 249.

Boj s nelegálnym zamestnávaním a prácou síce nepatrí medzi hlavné politické priority na trhu práce, akými sú napr. podpora rastu zamestnanosti či zlepšenie životných podmienok pracujúcich ľudí, no vyhľadávanie a potláčanie nelegálnej práce a zamestnávania sa považuje za strategickú úlohu.

V národnej stratégii zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020 (ďalej len „národná stratégia“), ktorá je nadrezortným dokumentom prinášajúcim riešenia na podporu zamestnanosti, sa nelegálne zamestnávanie považuje za nežiaduci jav, ktorý negatívne ovplyvňuje trh práce a zároveň predstavuje

⁵ Bednárik R.: Potieranie nedeklarovanej práce. Analýza opatrení v krajinách EÚ a na Slovensku. Správa z II. etapy riešenia VÚ Nedeklarovaná práca na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. [http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Bednarik/bednarik_potieranie_2015.pdf] (citované 20.1.2017)

⁶ Zdroj: MPSVR SR a Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015. [www.nip.sk/?id_fa=713&ins=nip] (citované 20.1.2017)

spoločenský a ekonomický problém. Všeobecnou podstatou nelegálneho zamestnávania je podľa národnej stratégie porušovanie všeobecne záväzných právnych predpisov upravujúcich zamestnávanie, podnikanie, bezpečnosť a ochranu zdravia pri práci, ako aj vstup a pobyt cudzincov. Nelegálnu prácu a nelegálne zamestnávanie je preto potrebné znižovať, pričom sa na to môžu využívať aj opatrenia kontrolnej činnosti, ktoré majú aktívne a preventívne pôsobenie. V národnej stratégii sa navrhujú konkrétne kľúčové zmeny, ktoré je potrebné vykonať na dosiahnutie cieľového stavu zamestnanosti do roku 2020. V rámci časti „Flexibilita pracovných vzťahov, pracovných podmienok, ochrana práce a kultúra práce“ sa uvádza, že treba presadzovať rovnováhu uplatňovania práv a príslušných povinností medzi zamestnancom a zamestnávateľom. Takisto sa kladie dôraz na vytváranie dôstojných pracovných podmienok a osobitne na prerokovanie týchto podmienok so sociálnymi partnermi. Na základe zistení súvisiacich s odhaľovaním a potláčaním nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je cieľom naďalej spresňovať právny rámec činnosti ADZ^{7,8}.

Boj s nelegálnym zamestnávaním štátnych príslušníkov tretích krajín je predmetom viacerých opatrení vyplývajúcich z Migračnej politiky Slovenskej republiky s výhľadom do roku 2020, ktorá bola po schválení vládou SR rozvinutá do akčných plánov. Konkrétne ide o tieto opatrenia:

- Dôkladnejšie vykonávanie kontrol migrantov na účel prevencie nelegálneho pobytu, nelegálneho zamestnávania alebo nelegálneho podnikania migrantov, na účel uplatňovania rovnakých pracovných podmienok vrátane miezd a sociálneho zabezpečenia a v záujme ich ochrany. V rámci tohto opatrenia má MV SR spolupracovať s MPSVR SR pri odhaľovaní nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce cudzincov, najmä pri činnostiach, ktorých cieľom je eliminácia: klientskeho systému⁹, obchádzania zákona o službách zamestnanosti (najmä vo vzťahu k právnickým osobám

7 Podľa § 29 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti je ADZ právnická alebo fyzická osoba, ktorá zamestnáva občana v pracovnom pomere na účel jeho pridelenia k užívateľskému zamestnávateľovi na území SR na výkon práce pod dohľadom a vedením tohto užívateľského zamestnávateľa alebo na účel vyslania tohto zamestnanca podľa osobitného predpisu. Ak sa nepreukáže inak, za dočasné pridelenie podľa prvej vety sa považuje aj činnosť, ktorú vlastnými zamestnancami vykonáva právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá má povolenie na vykonávanie činnosti ADZ, na základe iného právneho vzťahu, ako je vzťah založený podľa osobitného predpisu pre inú právnickú osobu alebo inú fyzickú osobu ak: a) iná právnická osoba alebo iná fyzická osoba ukladá zamestnancom ADZ pracovné úlohy, organizuje, riadi a kontroluje ich prácu a dáva im na tento účel pokyny, b) táto činnosť sa vykonáva prevažne v priestoroch inej právnickej osoby alebo inej fyzickej osoby a jej pracovnými prostriedkami, alebo sa táto činnosť prevažne vykonáva na zariadeniach inej právnickej osoby alebo inej fyzickej osoby a c) ide o činnosť, ktorú má iná právnická osoba alebo iná fyzická osoba ako predmet svojej činnosti zapísanú v príslušnom registri.

8 Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020. [https://www.employment.gov.sk/files/slovensky/praca-zamestnanost/podpora-zamestnanosti/narodna-strategia-zamestnanosti-slovenskej-republiky-do-roku-2020.pdf] (citované 20.1.2017)

9 Inštitút sprostredkovania práce zaužívaný najmä medzi štátnymi príslušníkmi tretích krajín z Ukrajiny.

so zahraničným prvkom), výskytu falzifikátov dokladov a podvodov s tým spojených. Rovnako má MV SR v spolupráci s MPSVR SR zlepšovať taktiku a metodiku kontrol zameraných na odhaľovanie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce cudzincov na území SR.

- Prijímanie legislatívnych, organizačných a administratívnych opatrení v oblasti kontroly a sankčných postihov v prípadoch nelegálneho zamestnávania migrantov.
- Zvyšovanie všeobecnej informovanosti prostredníctvom informačných kampaní o nelegálnej práci, prevádzačstve, obchodovaní s ľuďmi a o možných rizikách pracovnej migrácie, ako aj o možnostiach pomoci. V rámci toho sa má pokračovať v zabezpečovaní vyvesovania príslušných letákov a brožúrok na OCP PZ a prostredníctvom zastupiteľských úradov SR, resp. konzulárnych úradov SR v zvyšovaní všeobecnej informovanosti o uvedených témach¹⁰.

Nelegálnemu zamestnávaniu štátnych príslušníkov tretích krajín sa slovenské orgány venujú aj v dokumente *Integračnej politiky Slovenskej republiky z roku 2014*. Dokument je zameraný aj na problematiku nútenej práce a na posilnenie legislatívneho a inštitucionálneho rámca v prípadoch pracovného vykorisťovania migrantov, ktoré nevyhnutne nemusia spĺňať definíciu trestného činu obchodovania s ľuďmi¹¹. V súhrnnej správe o stave plnenia cieľov a opatrení integračnej politiky za rok 2015 sa uvádza, že možno predpokladať riziká v oblasti účasti cudzincov na nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a v oblasti zneužívania cudzincov, najmä v podmienkach neadekvátnych pracovno-právnych predpisov, nezabezpečenia pracovných podmienok a neplnenia požiadaviek bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci. Na pracovnoprávných aspektoch integrácie cudzincov preto spolupracujú aj orgány inšpekcie práce, ktoré sa pri svojej inšpekčnej činnosti orientujú prevažne na skupiny pracovných migrantov. Charakteristické znaky rôznych skupín zamestnávajúcich cudzincov sú podmienené ich geografickým pôvodom, charakterom odvetvia, v ktorom pracujú, a ich migračnou situáciou¹².

Nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín nie je predmetom záujmu médií a verejného diskurzu. Sporadicky sa objavujú informácie o inšpekciách práce zameraných na cudzincov, alebo témy týkajúce sa zmien

10 Zdroj: Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2015. [https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2016-353] (citované 20.1.2017)

11 Integračná politika Slovenskej republiky. [http://www.rokovania.sk/File.aspx/ViewDocumentHtml/Mater-Dokum-162052?prefixFile=m_] (citované 20.1.2017)

12 Zdroj: Súhrnná správa o stave plnenia cieľov a opatrení Integračnej politiky Slovenskej republiky za rok 2015. [https://www.slov-lex.sk/legislativne-procesy?p_p_id=processDetail_WAR_portletsel&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&_processDetail_WAR_portletsel_fileCooaddr=COO.2145.1000.3.1381850&_processDetail_WAR_portletsel_file=vlastnymat.rtf&_processDetail_WAR_portletsel_action=getFile] (citované 20.1.2017)

v legislatíve (rozšírenie zodpovednosti za nelegálne zamestnávanie)¹³, kontrolná činnosť IP¹⁴ či trendy, ako aj konkrétne prípady nelegálneho zamestnávania¹⁵.

Nelegálne zamestnávanie cudzincov (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín) predstavovalo v roku 2014, ako aj v roku 2015 zaokrúhlene len 4 % z celkového počtu odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb¹⁶. V roku 2014 a v roku 2015 predstavoval podiel občanov EÚ na celkovom počte odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb a podiel štátnych príslušníkov tretích krajín na celkovom počte odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb zaokrúhlene len 2 %; obidve skupiny cudzincov boli teda počas inšpekcií odhalené v približne rovnakých počtoch¹⁷.

V roku 2016 došlo k nárastu nelegálneho zamestnávania cudzincov (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín): predstavovalo až 10,3 % (301 osôb) z celkového počtu odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb (2 924 osôb). Podiel občanov EÚ na celkovom počte odhalených nelegálne zamestnaných fyzických osôb predstavoval približne 2,8 %; podiel štátnych príslušníkov tretích krajín dosiahol 7,5 % (pozri **tabuľku G** v prílohe). Pri občanoch EÚ boli v roku 2016 najčastejšie zastúpení občania Maďarska (najčastejšie pracujúci v odvetví stavebníctva a v odvetví dopravy a skladovania), Českej republiky (najčastejšie pracujúci v odvetví stavebníctva a v odborných vedeckých a technických činnostiach) a Chorvátska (pracujúci v odvetví dopravy a skladovania a v administratívnych a podporných službách)¹⁸. Občania členských krajín EHP (členské krajiny Európskeho združenia voľného obchodu okrem Švajčiarska) sa v štatistikách nelegálneho zamestnávania nevyskytujú. Pokiaľ ide o štátnych príslušníkov tretích krajín (pozri **tabuľku H** v prílohe),

13 Napr. V nelegálnom zamestnávaní má platiť „objektívna“ zodpovednosť zamestnávateľov. [http://www.etrend.sk/podnikanie/v-nelegalnom-zamestnavani-ma-platit-objektivna-zodpovednost-zamestnavatelov.html] alebo Od 18.6.2016 budú za nelegálne zamestnávanie zodpovední a trestaní všetci podnikatelia! [https://www.podnikajte.sk/pravo-a-legislativa/c/2605/category/zakonno-povinnosti-podnikatela/article/nelegalne-zamestnavanie-trestne-2016.xhtml] (citované 20.1.2017)

14 Napr. Inšpektorát práce si posvietil na zamestnávateľov: Nelegálne pracovné sily a zneužívanie dohodárov! [https://www.cas.sk/clanok/343643/inspektorat-prace-si-posvietil-na-zamestnavatelov-nelegalne-pracovne-sily-a-zneužívanie-dohodarov/] alebo Previerky zamerané na pracovné podmienky cudzincov. [http://www.nip.sk/?id_af=475] alebo Šéf reštaurácie nechcel klamať, dostal pokutu. [https://dennikn.sk/76296/sef-restauracie-nechcel-klamat-dostal-pokutu/] (citované 20.1.2017)

15 Napr. Nelegálne zamestnávanie na diaľniciach pri Žiline preverí polícia. [http://archiv.netky.sk/clanok/nelegalne-zamestnavanie-na-dialnicach-pri-ziline-preveri-policia] alebo Nelegálne zamestnávanie v Košickom kraji prekvitá. [https://kosice.korzar.sme.sk/c/8134020/nelegalne-zamestnavanie-v-kosickom-kraji-prekvita.html] (citované 20.1.2017)

16 Počas inšpekcií IP a ÚPSVaR bolo v roku 2014 odhalených celkovo 2 335 nelegálne zamestnaných fyzických osôb, v roku 2015 celkovo 2 686 nelegálne zamestnaných fyzických osôb a v roku 2016 to bolo 2 924 nelegálne zamestnaných fyzických osôb.

17 Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za roky 2013 a 2015. [http://www.nip.sk/?id_af=126&ins=nip] (citované 20.1.2017)

18 Zdroj: MPSVR SR.

v roku 2016 bolo najviac zastúpené Srbsko (najmä v odvetví administratívnych a podporných služieb a v odvetví činností v oblasti nehnuteľností), Ukrajina (najmä v odvetví priemyselnej výroby, v stavebníctve, v odvetví dopravy a skladovania a v odvetví činností extrateritoriálnych organizácií a združení) a Vietnam (najmä v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb a v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu).

Hoci sa problém nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v SR vyskytuje, nedosahuje veľkú intenzitu. Podiel nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín predstavuje zanedbateľný počet s ohľadom na celkový počet odhalených nelegálne zamestnaných osôb¹⁹. Potvrdzujú to aj príslušné štatistické údaje uvedené v prílohe (pozri **tabuľku G** v prílohe).

V SR aktuálne nie je k dispozícii výskum (a teda ani publikácie) skúmajúce hlavné spôsoby nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín. Zo štatistík za posledné tri roky (pozri prílohu) vyplýva, že väčšina identifikovaných nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín mala platné povolenie na pobyt, čo znamená, že sa na území SR zdržiavala legálne, a teda aj do SR legálne pricestovala. Štátni príslušníci tretích krajín prichádzajú na Slovensko zväčša na vopred dohodnutú pracovnú pozíciu, pričom nábor sa organizuje v krajine pôvodu za spolupráce slovenských zamestnávateľov a sprostredkovateľov práce alebo cez neformálne kontakty v rámci rodín či známych. Záležitosti na Slovensku – od sprostredkovania práce až po ubytovanie – riešia zväčša jednotlivci z danej komunity, pričom za takúto službu často vyžadujú poplatky²⁰.

Nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín sa v posledných rokoch najčastejšie vyskytovalo v odvetví administratívnych a podporných služieb (s najvyššou hodnotou v roku 2016), v odvetví ubytovacích a stravovacích služieb, v odvetví veľkoobchodu a maloobchodu a v odvetví stavebníctva (pozri **tabuľku F** v prílohe). V roku 2016 boli v absolútnych číslach najčastejšími odvetviami, v ktorých bolo zistené nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín už spomínané odvetvie administratívnych a podporných služieb, odvetvie ubytovacích a stravovacích služieb a odvetvie stavebníctva. Podľa informácií poskytnutých NIP a ÚPSVaR v sledovanom období rokov 2014 – 2016 štátnych príslušníkov tretích krajín najčastejšie zamestnávajú zamestnávateľia v mikropodnikoch, najčastejšou právnou for-

19 Zdroj: Dotazník IP a MPSVR SR.

20 Blažek, M., Andrášová, S., Paulenová, N.: Skúsenosti migrantov a migrantiek na Slovensku s násilím. Bratislava: IOM, 2013. [http://www.iom.sk/sk/aktivita/integracia-migrantov/na-stiahnutie?download=158:skusenosti-migrantov-v-sr-s-nasilim-vyskum] (citované 20.1.2017)

mou zamestnávateľov, ktorí zamestnávali štátnych príslušníkov tretích krajín, je spoločnosť s ručením obmedzeným a fyzická osoba/podnikateľ, a to najčastejšie v Nitrianskom, Bratislavskom a v Žilinskom kraji.

Pochybenia týkajúce sa nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín predstavujú zo strany zamestnávateľov najmä neprihlásenie zamestnanca do registra poisťencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia Sociálnej poisťovne a nesplnenie podmienok ich zamestnávania (štátni príslušníci tretích krajín majú iný účel pobytu). Vyskytli sa aj prípady, keď so štátnym príslušníkom tretej krajiny vôbec nebol založený pracovno-právny vzťah²¹.

Ako už bolo uvedené, nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín v SR nedosahuje veľkú intenzitu, a preto sa v blízkej budúcnosti neplánujú žiadne zmeny v praxi ani legislatívne zmeny²².

Z dotazníkového prieskumu realizovaného v rámci výskumu²³ *Príčiny, formy a dôsledky násillia na štátnych príslušníkoch tretích krajín*²⁴ v roku 2013, na ktorom sa zúčastnilo 690 štátnych príslušníkov tretích krajín žijúcich v SR, vyšli dôležité zistenia týkajúce sa nútenej a exploitatívnej práce štátnych príslušníkov tretích krajín. Pri takmer 11,3 % pracujúcich migrantov sa podľa výskumu dala predpokladať skúsenosť s nútenou prácou, pričom najčastejšími praktikami bolo neposkytnutie alebo krátenie odmeny a zadržanie alebo uväznenie na pracovisku. Z prípadov pracovného zneužívania sa najčastejšie identifikovali prípady, keď zmluvy zamestnancov nezodpovedali rodnému jazyku zamestnanca, pričom zamestnávateľ sa spoliehal na nedostatočnú znalosť angličtiny a neznalosť slovenčiny a jazykové verzie zmlúv (anglická a slovenská) sa líšili alebo zamestnanec vykonával aktivity aj mimo oficiálnej dohody. Ako obzvlášť závažné bolo v rámci výskumu identifikované vedomé zanedbávanie bezpečnosti práce a neplatenie odvodov zákonného sociálneho poistenia, pričom voči prípadným inšpekciám sa organizátori práce spoliehali najmä na úplatky a korupciu. Medzi najohrozenejšie skupiny migrantov podľa krajiny pôvodu autori výskumu zaradili Ukrajincov, migrantov z komunit s najmenšou mierou integrácie, v ktorých prevláda zamestnávanie v rámci komunity a kde samotní zamestnávateľia zažívajú znevýhodnenie

21 Pozri: Informatívna správa o vyhľadávani a potierani nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za roky 2013 – 2015. [http://www.nip.sk/?id_af=126&ins=nip] (citované 20.1.2017)

22 Zdroj: Dotazník NIP.

23 Blažek, M., Andrášová, S., Paulenová, N.: Skúsenosti migrantov a migrantiek na Slovensku s násillím. Bratislava: IOM, 2013. [<http://www.iom.sk/sk/aktivity/integracia-migrantov/na-stiahnutie?download=158:skuseno-sti-migrantov-v-sr-s-nasilim-vyskum>] (citované 20.1.2017)

24 Cieľom projektu bolo vypracovať komplexnú analýzu fenoménu násillia na štátnych príslušníkoch tretích krajín, ktorá mala slúžiť ako podklad na zavedenie legislatívnych, politických a praktických opatrení zameraných na prevenciu, odhaľovanie, potláčanie násillia a riešenie jeho dôsledkov.

(napr. Vietnam, Čína) a migrantov prichádzajúcich za prácou v špecifických a zvlášť zraniteľných odvetviach (napr. thajské masáže, indické reštaurácie). Uvedené zistenie korešponduje aj so štatistikami nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín podľa krajiny pôvodu a odvetvia SK NACE za posledné tri roky (pozri vyššie).

Prevenčné opatrenia v oblasti nelegálneho zamestnávania

Cieľom tejto kapitoly je poskytnúť prehľad o prevenčných opatreniach v oblasti nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v SR. Prevenčné opatrenia sú rozdelené podľa ich zamerania na zamestnávateľov alebo na zamestnancov. Ďalej sú rozdelené aj podľa hlavných kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín: na nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt a na nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín s platným povolením na pobyt. Kapitola sa začína krátkym prehľadom informácií o zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín a obsahuje aj zhodnotenia rizík (rizikových odvetví) nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín.

2.1 Zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín

Podľa § 21 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti môže zamestnávateľ zamestnávať len štátneho príslušníka tretej krajiny:

- ktorý je držiteľom modrej karty Európskej únie,
- ktorý má udelený prechodný pobyt na účel zamestnania na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta,
- ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt na účel zamestnania, ak sa v zákone č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov nestanovuje inak,
- ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny,
- ktorý má udelené povolenie na zamestnanie a prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v členskom štáte Európskej únie, ak sa v zákone o pobyte cudzincov nestanovuje inak, alebo
- u ktorého sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a povolenie na zamestnanie.

S cieľom predchádzať zamestnávaniu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území SR, sa v § 23b zákona o službách zamestnanosti zamestnávateľovi ukladá povinnosť:

- vyžiadať si od štátneho príslušníka tretej krajiny pred jeho prijatím do zamestnania platný doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt,
- uchovávať kópiu dokladu o pobyte alebo iného oprávnenia na pobyt počas trvania zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny,
- písomne informovať úrad SPVaR o nástupe do zamestnania a o skončení zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny do siedmich pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania a do siedmich pracovných dní odo dňa skončenia zamestnania; ak ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je držiteľom modrej karty Európskej únie, túto povinnosť plní zamestnávateľ vo vzťahu k ÚPSVaR,
- k písomnej informácii priložiť kópiu pracovnej zmluvy (ak ide o zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého sa vyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenie o možnosti obsadenia

voľného pracovného miesta, povolenie na zamestnanie); a v ostatných prípadoch (§23a) kópiu pracovnej zmluvy alebo dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru,

- písomne informovať úrad SPVaR, ak štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bolo udelené povolenie na zamestnanie alebo ktorý má udelený prechodný pobyt na účel zamestnania na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, nenastúpil do zamestnania do siedmich pracovných dní odo dňa dohodnutého ako deň nástupu do práce,
- písomne informovať ÚPSVaR, ak štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je držiteľom modrej karty Európskej únie, nenastúpil do zamestnania do siedmich pracovných dní odo dňa dohodnutého ako deň nástupu do práce.

V prípade, že štátny príslušník tretej krajiny potrebuje povolenie na zamestnanie, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta alebo ak je držiteľom modrej karty EÚ, môže zamestnanie vykonávať len na pracovnú zmluvu v rámci pracovného pomeru. V ostatných prípadoch môže byť zamestnaný aj na dohodu vykonávanú mimo pracovného pomeru.

V zákone č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní sa ako nelegálna práca vymedzuje závislá práca, ktorú vykonáva fyzická osoba pre právnickú osobu alebo fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom, keď súčasne splní tieto podmienky:

- a) nemá s právnickou osobou alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe) alebo
- b) je štátnym príslušníkom krajiny, ktorá nie je členským štátom EÚ, iným zmluvným štátom Dohody o Európskom hospodárskom priestore alebo Švajčiarskou konfederáciou, alebo osobou bez štátnej príslušnosti a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti; pozri vyššie).

Nelegálna práca sa v legislatíve SR považuje za priestupok.

Podľa zákona o nelegálnej práci sa za nelegálne zamestnávanie považuje aj zamestnávanie právnickou osobou alebo fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom, ak využíva závislú prácu:

- a) fyzickej osoby a nemá s ňou založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001

Z. z. Zákonník práce, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe), t. j. práca bez pracovnej zmluvy,

- b) fyzickej osoby, s ktorou má založený pracovnoprávny vzťah alebo štátnozamestnanecký pomer podľa osobitného predpisu (zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce, zákon č. 400/2009 Z. z. o štátnej službe), a nespĺnila povinnosť podľa osobitného predpisu (§ 231 ods. 1 písm. b) zákona č. 461/2003 Z. z. o sociálnom poistení), t. j. nespĺnila povinnosť prihlásiť zamestnanca do registra poistencov vedeného Sociálnou poisťovňou najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca alebo
- c) štátneho príslušníka tretej krajiny a nie sú splnené podmienky na jeho zamestnávanie podľa osobitného predpisu (§ 21 ods. 1 zákona č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti),
- d) štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území Slovenskej republiky v rozpore s osobitným predpisom (zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov, zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle) a ktorý vykonáva závislú prácu.

Nelegálne zamestnávanie sa v legislatíve SR považuje za správny delikt alebo v osobitných prípadoch za trestný čin.

Pri výkone kontroly porušenia nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania je nevyhnutným predpokladom preukázanie výkonu závislej práce, ktorá je podľa zákona č. 311/2001 Z. z. Zákonníka práce definovaná ako práca vykonávaná vo vzťahu nadriadenosti zamestnávateľa a podriadenosti zamestnanca, osobne zamestnancom pre zamestnávateľa, podľa pokynov zamestnávateľa, v jeho mene, v pracovnom čase určenom zamestnávateľom²⁵.

2.2 Prevenčné opatrenia pre zamestnávateľov

Ako prevenčné opatrenia a stimuly pre zamestnávateľov zamerané na zabránenie nelegálnemu zamestnávaniu štátnych príslušníkov tretích krajín (či už s povolením na pobyt alebo bez neho) sa využívajú najmä: informačné kampane pre zamestnávateľov zamerané na informovanie o podmienkach, za akých môžu zamestnať štátnych príslušníkov tretích krajín, informačná podpora pre zamestnávateľov a povinnosť zamestnávateľa informovať úrady o zamestnaní štátneho príslušníka tretích krajín (pozri tabuľku č. 1).

²⁵ Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015. [www.nip.sk/?id_fa=713&ins=nip] (citované 20.1.2017)

Tabuľka č. 1 Prevenčné opatrenia a stimuly pre zamestnávateľov zamerané na zabránenie nelegálnemu zamestnávaniu štátnych príslušníkov tretích krajín

Opatrenia/stimuly pre zamestnávateľov	Štátni príslušníci tretích krajín bez povolenia na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní *
Informačné kampane pre zamestnávateľov zamerané na informovanie o podmienkach, za akých môžu zamestnať štátnych príslušníkov tretích krajín	<p>Úrady práce SVaR organizovali v roku 2016 informačné stretnutia pod názvom „Raňajky so zamestnávateľmi“ zamerané napr. na poskytnutie informácií o legislatívnych zmenách, možnostiach zamestnania občanov EÚ a štátnych príslušníkov tretích krajín na území Slovenskej republiky. Informácie boli všeobecné, neboli zamerané na vybrané hospodárske sektory. Zamestnanci NIP a IP sa zúčastňujú na seminároch, prostredníctvom ktorých problematiku približujú verejnosti, ako aj na mediálnych vystúpeniach. Úrady práce SVaR organizujú aj individuálne návštevy u zamestnávateľov²⁶.</p> <p>Ide o všeobecné opatrenie.</p>
Informačná podpora pre zamestnávateľov	<p>Informácie o zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín určené zamestnávateľom sú zverejnené na webovej stránke NIP²⁷, ako aj na stránke ÚPSVaR²⁸.</p> <p>Telefonická informačná linka pre zamestnávateľov o zamestnávaní štátnych príslušníkov tretích krajín nie je k dispozícii. Zamestnávateľia však môžu v prípade otázok kontaktovať príslušný IP, ktorý im bezplatne poskytne základné odborné informácie o spôsoboch, ako účinne dodržiavať platné právne predpisy upravujúce oblasti dozoru inšpekcie práce.</p> <p>Ide o všeobecné opatrenie.</p>
Dohody o partnerstve a iniciatívy sociálnych partnerov	Nie.

26 Dotazník ÚPSVaR.

27 http://www.safework.gov.sk/?id_af=484&ins=nip (citované 20.1.2017)

28 http://www.upsvar.sk/služby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov.html?page_id=272197 (citované 20.1.2017)

Tabuľka č.1 - pokračovanie

<p>Povinnosť zamestnávateľa informovať úrady o zamestnaní štátneho príslušníka tretích krajín</p>	<p>Zamestnávateľ musí písomne informovať príslušný úrad práce SVaR (resp. ÚPSVaR) o nástupe do zamestnania do 7 pracovných dní odo dňa nástupu do zamestnania.</p> <p>K písomnej informácii musí zamestnávateľ priložiť kópiu pracovnej zmluvy. Ak ide o zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, u ktorého sa nevyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta a povolenie na zamestnanie, zamestnávateľ priloží kópiu pracovnej zmluvy alebo dohody o práci vykonávanej mimo pracovného pomeru.</p> <p>Zamestnávateľ má takisto pri zamestnávaní štátneho príslušníka tretej krajiny povinnosť vyžiadať si pred jeho prijatím do zamestnania platný doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt a uchovávať jeho kópiu počas trvania zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny.</p> <p>Zamestnávateľ musí tiež písomne informovať úrad práce SVaR, ak štátny príslušník tretej krajiny, ktorému bolo udelené povolenie na zamestnanie alebo ktorý má udelený prechodný pobyt na účel zamestnania na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, nenastúpil do zamestnania, do siedmich pracovných dní odo dňa dohodnutého ako deň nástupu do práce. V prípade, že ide o štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je držiteľom modrej karty Európskej únie, informuje ÚPSVaR do siedmich pracovných dní odo dňa dohodnutého ako deň nástupu do práce.</p> <p>Zamestnávateľ je tiež povinný hlásiť každý začiatok pracovného pomeru štátneho príslušníka tretej krajiny ešte pred začatím výkonu práce a každé ukončenie pracovného pomeru štátneho príslušníka tretej krajiny najneskôr na druhý deň od ukončenia pracovnej činnosti Sociálnej poisťovni prostredníctvom registračného listu, ktorý môže elektronicky odoslať do pobočky Sociálnej poisťovne.</p> <p>Ide o opatrenie, ktoré je priamo zamerané na boj s nelegálnym zamestnávaním.</p>
---	---

Poznámka: *Pri štátnych príslušníkoch tretích krajín s povolením na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní, platia vo všetkých prípadoch rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkoch tretích krajín bez povolenia na pobyt.

2.3 Prevenčné opatrenia pre zamestnancov

Ako prevenčné opatrenia a stimuly pre zamestnancov z tretích krajín (obidvoch kategórií štátnych príslušníkov tretích krajín) zamerané na zabránenie ich nelegálnemu zamestnávaniu sa v SR využíva informačná podpora zamestnancov z tretích krajín a ďalšie legislatívne dané opatrenia/stimuly pre zamestnancov (pozri tabuľku č. 2).

Tabuľka č. 2 Prevenčné opatrenia a stimuly pre zamestnancov z tretích krajín zamerané na zabránenie ich nelegálnemu zamestnávaniu

Opatrenia/ stimuly pre zamestnancov	Štátni príslušníci tretích krajín bez povolenia na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní
	Štátni príslušníci tretích krajín s povolením na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní
Finančné stimuly pre zamestnancov	<p>Nie.</p> <p><i>Do systému povinného nemocenského dôchodkového poistenia a poistenia v nezamestnanosti patria v zásade všetci zamestnanci. Po splnení zákonom stanovených podmienok môžu z daných poistení čerpať dávky.</i></p> <p><i>V prípade zdravotného poistenia platia pre štátnych príslušníkov tretích krajín rovnaké podmienky ako pre občanov SR. Povinne verejne zdravotne poistení sú štátni príslušníci tretích krajín, ktorí sú na území SR zamestnaní. Vznik zdravotného poistenia sa viaže na vznik samotnej skutočnosti, na základe ktorej vzniká, teda na deň vzniku pracovného pomeru. Ak sa na štátneho príslušníka tretej krajiny nevzťahuje systém verejného zdravotného poistenia, je povinný uzavrieť komerčné poistenie liečebných nákladov na celú dĺžku pobytu v SR. Rozsah zdravotnej starostlivosti v tomto prípade zodpovedá zmluve medzi komerčnou poisťovňou a poisťomcom a nie je garantovaný právnymi predpismi²⁹.</i></p> <p><i>V prípade, že štátny príslušník tretej krajiny nepotrebuje povolenie na zamestnanie, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, alebo ak je držiteľom modrej karty EÚ, môže zamestnanie vykonávať aj na dohodu vykonávanú mimo pracovného pomeru.</i></p>

29 Drozd, P.: Prístup migrantov k sociálnemu zabezpečeniu a zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike: politiky a prax. Štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. https://www.emn.sk/sk/studie-emn/item/download/1028_30f0647eac0b703f643f6b42506bd2f0.html (citované 21.1.2017)

Tabuľka č.2 - pokračovanie

	<p><i>Pri práci na dohodu osoba, ktorá nie je dôchodca alebo študent a má nepravidelný príjem (t. j. mzda sa vypláca inak ako raz mesačne), neplatí odvody na nemocenské poistenie a poistenie v nezamestnanosti, čiže jej odvodové zaťaženie je 11 % namiesto 13,4 %. Odvodové zaťaženie zamestnávateľa je 32,8 % namiesto 35,2 %. V prípade študentov a dôchodcov je pri práci na dohodu odvodové zaťaženie ešte priaznivejšie tak pre zamestnancov, ako aj pre zamestnávateľa³⁰.</i></p>
<p>Informačné kampane zamerané na zamestnancov (potenciálnych aj aktuálnych) vrátane kampání zameraných na poskytovanie informácií pred odchodom (angl. pre-departure campaigns) a po odchode (angl. post-departure campaigns) v tretích krajinách</p>	<p>SR v súčasnosti nevykonáva žiadne aktivity v tejto oblasti. V roku 2008 však MPSVR SR predložilo návrh vybudovať vo vybraných tretích krajinách, kde žije najvyšší počet zahraničných Slovákov mobilné infocentrá. Infocentrá mali informovať o voľných pracovných miestach a o legislatíve spojenej so zamestnaním sa v SR. Príprava návrhu bola však vzhľadom na prebiehajúcu hospodársku krízu pozastavená. SR sa však k tomuto návrhu opätovne vrátila, pričom vytvorenie informačno-konzultačných centier v krajinách pôvodu je stanovené ako opatrenie v rámci migračnej politiky z roku 2011. Konkrétne by malo ísť o vytváranie informačno-konzultačných centier pre migrantov, a to aj v krajinách ich pôvodu, na zlepšenie ich prístupu k informáciám o vstupe a pobyte, životných a pracovných podmienkach. Informácie by sa mali poskytovať aj prostredníctvom imigračných portálov, internetových (viacjazyčných) stránok zainteresovaných rezortov a aktívneho zapojenia Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a konzulárnych úradov SR do tejto problematiky či brožúr a letákov³¹.</p> <p>Prostredníctvom zastupiteľských úradov SR, resp. konzulárnych úradov SR (konzulárnych oddelení veľvyslanectiev a generálnych konzulátov) sa SR snaží zlepšiť predpríchodovú informovanosť migrantov poskytovaním informácií o vstupe a pobyte, životných a pracovných podmienkach v SR (s využitím internetových stránok ZÚ SR, MZVaEZ SR a príslušných inštitúcií v SR, ako aj brožúr Migračného informačného centra IOM³²).</p> <p><i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.</i></p>

30 Pozri: <http://finanza.sk/praca-na-dohodu-ake-zmeny-nastanu-po-novom-roku/>. (citované 20.1.2017)

31 Drozd, P., Frkáňová, A., Ulrichová, N.: Získavanie vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky. Malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. [http://www.emn.sk/phocadownload/emn_studies/emn-sk_studia_ziskavanie_vysokokvalifikovanych_a_kvalifikovanych_tcn_do_sr.pdf] (citované 20.1.2017)

32 Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2015. [<https://www.slovlex.sk/legislativne-procesy/-/SK/dokumenty/LP-2016-353>] (citované 20.1.2017)

Tabuľka č.2 - pokračovanie

<p>Informačná podpora zamestnancov z tretích krajín</p>	<p>Informácie o zamestnávani pre štátnych príslušníkov tretích krajín sú zverejnené na webovej stránke MPSVR SR³³, ako aj na webovej stránke Migračného informačného centra IOM (MIC)³⁴, ktoré je spolufinancované EÚ a MV SR. Migračné informačné centrum zároveň poskytuje bezplatné právne, sociálne a pracovné poradenstvo migrantom v priestoroch centra v pobočkách v Bratislave a na východe Slovenska v Košiciach, ako aj prostredníctvom zvýhodnenej telefonickej infoliniky alebo emailom. K dispozícii sú aj viacjazyčné informačné brožúry a letáky, ktoré sa týkajú aj zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v SR. Migračné informačné centrum okrem toho poskytuje aj pracovné a sociálne poradenstvo vrátane orientácie na trhu práce, asistencie pri hľadaní práce, prípravy životopisu a motivačného listu, pomoci v komunikácii so zamestnávateľom, prípravy na pracovný pohovor, kontaktovania inštitúcií a pomoci pri vybavovaní dávok sociálneho zabezpečenia. V rámci tejto oblasti Migračné informačné centrum vykonáva aj terénnu sociálnu prácu³⁵.</p> <p>Informácie o administratívnych postupoch pri získaní legálneho zamestnania na území SR, povinnostiach voči jednotlivým inštitúciám, životných a pracovných podmienkach v SR môžu štátni príslušníci tretích krajín získať aj na úradoch práce SVaR (pracoviskách EURES)³⁶.</p> <p><i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.</i></p>
<p>Iné opatrenia/stimuly pre zamestnancov</p>	<p>Ak sa u štátneho príslušníka tretej krajiny vyžaduje povolenie na zamestnanie a chce zmeniť zamestnávateľa, musí na príslušnom úrade práce SVaR podľa miesta výkonu nového zamestnania podať novú žiadosť o udelenie povolenia na zamestnanie, ktoré bude vykonávať u vybraného zamestnávateľa. Musí tak urobiť najneskôr 30 dní pred skončením platnosti súčasného povolenia na zamestnanie. Nestačí teda podať žiadosť o predĺženie platného povolenia. Nový zamestnávateľ musí úradu práce SVaR nahlásiť voľné pracovné miesto najmenej 15 pracovných dní pred podaním žiadosti o udelenie povolenia na zamestnanie.</p> <p>Ak sa u štátneho príslušníka tretej krajiny vyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, musí pri zmene zamestnania oznámiť zmenu zamestnávateľa na cudzineckej polícii predložením pracovnej zmluvy alebo príslubu zamestnávateľa a rozhodnutia o uznaní dokladu o vzdelaní. Nový zamestnávateľ musí nahlásiť voľné</p>

33 <https://www.employment.gov.sk/sk/informacie-cudzincov/zamestnavanie-cudzincov/> (citované 20.1.2017)

34 <http://www.mic.iom.sk/sk/praca/zamestnavanie-cudzincov-na-slovensku.html> (citované 20.1.2017)

35 Zdroj: <http://www.mic.iom.sk/sk/kontakt-info/o-nas.html> (citované 20.1.2017)

36 Dotazník ÚPSVaR.

Tabuľka č.2 - pokračovanie

	<p>pracovné miesto najmenej 30 pracovných dní predtým ako cudzinec oznámi zmenu zamestnávateľa na cudzineckej polícii (legislatívne zmeny k 1.5.2018 predpokladajú skrátenie lehoty na 20 pracovných dní).</p> <p>Ak sa u štátneho príslušníka tretej krajiny vyžaduje potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, musí pri zmene zamestnania oznámiť zmenu zamestnávateľa na cudzineckej polícii a predložiť novú pracovnú zmluvu. OCP PZ následne vyplnený formulár žiadosti o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta na účely udelenia jednotného povolenia na pobyt a zamestnanie, pracovnú zmluvu, rozhodnutie o uznaní dokladu o vzdelaní alebo doklad o najvyššom dosiahnutom vzdelaní³⁷ zašle príslušnému ÚPSVaR. V prípade, ak ÚPSVaR prijme súhlasné stanovisko, OCP PZ po jeho doručení vydá štátnemu príslušníkovi tretej krajiny nový doklad „Dodatočné údaje o zamestnaní“, v ktorom uvedie údaje o novom zamestnávateľovi. V prípade zmeny zamestnávateľa pôvodný udelený pobyt zostáva v platnosti za podmienky, že štátny príslušník tretej krajiny pri oznámení zmeny zamestnávateľa na OCP PZ predložil novú pracovnú zmluvu. Nový zamestnávateľ musí nahlásiť voľné pracovné miesto najmenej 30 pracovných dní predtým ako cudzinec oznámi zmenu zamestnávateľa na cudzineckej polícii (legislatívne zmeny k 1.5.2018 predpokladajú skrátenie lehoty na 20 pracovných dní).</p> <p>Nastúpiť do práce u nového zamestnávateľa môže štátny príslušník tretej krajiny až po získaní nového dokladu obsahujúceho údaje o novom zamestnávateľovi a o jeho novej pracovnej pozícii. Pri každej zmene zamestnania skúma úrad práce SVaR najskôr situáciu na trhu práce a nové povolenie na zamestnanie nemusí vydať.</p> <p>V prípade, že sa u štátneho príslušníka tretej krajiny nevyžaduje povolenie na zamestnanie, potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, ktoré zodpovedá vysokokvalifikovanému zamestnaniu, ani potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, môže počas svojho legálneho pobytu na území SR meniť zamestnanie bez obmedzenia za predpokladu, že sa aj u nového zamestnávateľa bude na štátneho príslušníka tretej krajiny vzťahovať niektorá z výnimiek uvedených v zákone o službách zamestnanosti.</p> <p>V prípade ukončenia zamestnania pred uplynutím obdobia, na ktoré bol štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený prechodný pobyt na účel zamestnania cudzinecká polícia zruší prechodný pobyt na</p>
--	---

37 OCP PZ nežiada od štátneho príslušníka tretej krajiny nové doklady o vzdelaní, ale použije doklady, ktoré sú založené v spisovom materiály štátneho príslušníka tretej krajiny.

Tabuľka č.2 - pokračovanie

	<p>účel zamestnania po uplynutí tzv. ochrannej lehoty v trvaní 30 dní³⁸, ktorá začne plynúť odo dňa zániku zamestnania. V prípade držiteľa modrej karty je ochranná lehota tri mesiace. Ak chce štátny príslušník tretej krajiny zostať na SR, počas tejto ochrannej lehoty musí požiadať o zmenu druhu/účelu pobytu prípadne oznámiť cudzineckej polícii zmenu zamestnávateľa. Počas rozhodovania o tejto žiadosti sa jeho pobyt v SR považuje za oprávnený. Ukončenie zamestnania pred uplynutím obdobia, na ktorý bol štátnemu príslušníkovi tretej krajiny udelený prechodný pobyt na účel zamestnania, je zamestnávateľ povinný písomne oznámiť príslušnému úradu práce do 7 pracovných dní a príslušnému OCP PZ do 3 pracovných dní. Zánik účelu pobytu (ukončenie zamestnania) je štátny príslušník tretej krajiny povinný oznámiť príslušnému OCP PZ do 3 pracovných dní. Ak tak neurobí, hrozí mu pokuta až do výšky 300 EUR, administratívne vyhostenie alebo aj zákaz pobytu v SR na jeden rok.</p> <p>Ak je pri zamestnaní štátneho príslušníka tretej krajiny potrebné potvrdenie o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta, štátny príslušník tretej krajiny žiada o prechodný pobyt na účel zamestnania. Policajný útvar vydá štátnemu príslušníkovi tretej krajiny doklad o pobyte, v ktorom uvedie prechodný pobyt na účel zamestnania. Okrem toho štátnemu príslušníkovi tretej krajiny vydá aj doklad „Dodatočné údaje o zamestnaní“ v ktorom uvedie názov, adresu a identifikačné číslo zamestnávateľa, miesto výkonu práce, druh vykonávanej práce a obdobie výkonu práce. V prípade, ak dôjde k zmene údajov na uvedenom doklade, je štátny príslušník tretej krajiny povinný informovať policajný útvar o tejto zmene do 5 pracovných dní³⁹.</p> <p>Zmena zamestnávateľa (zmena identifikačného čísla zamestnávateľa), miesta výkonu práce do iného okresu, druhu vykonávanej práce a obdobia výkonu práce v dokumente „Dodatočné údaje o zamestnaní“ je možná iba v prípade, že je voľné pracovné miesto nového zamestnávateľa nahlásené na úrade práce SVaR aspoň 30 pracovných dní pred informovaním policajného útvaru o danej zmene údajov na dokumente. Na nahlásenom pracovnom mieste musí zamestnávateľ zaznačiť v príslušnom odseku, že má záujem zamestnať štátneho príslušníka tretej krajiny⁴⁰.</p>
Nie.	

38 V zákone o pobyte cudzincov je z dôvodu ochrany nadobudnutého právneho statusu štátneho príslušníka tretej krajiny z dôvodu straty zamestnania zadaná tzv. ochranná lehota v trvaní 30 dní odo dňa zániku zamestnania, počas ktorej štátnemu príslušníkovi tretej krajiny nie je možné zrušiť prechodný pobyt z dôvodu, že pominul účel pobytu.

39 Zdroj: http://www.upsvar.sk/služby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/1.-zamestnanie-statneho-prislusnika-tretej-krajiny-s-potvrdenim-o-moznosti-obsadenia-vpm.html?page_id=363510 (citované 22.1.2017)

40 Zdroj: http://www.upsvar.sk/služby-zamestnanosti/zamestnavanie-cudzincov/zamestnavanie-cudzincov-s-miestom-vykonu-prace-na-uzemi-slovenskej-republiky-od-1.1.2016.html?page_id=363495 (citované 22.1.2017)

2.4 Zhodnotenie rizík nelegálneho zamestnávania

Zhodnotenie rizík nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín vykonávajú kontrolné orgány, konkrétne IP, ÚPSVaR a úrady práce SVaR. Inšpektori práce sa pri výkone všeobecnej kontroly nelegálneho zamestnávania zameriavajú na odvetvia, v ktorých sa v minulom období zistilo najviac nelegálne zamestnaných osôb, ako aj na odvetvia, ktoré boli vyhodnotené ako rizikové na základe posúdenia percentuálneho podielu odhalených porušení zákazu nelegálneho zamestnávania na počte kontrolovaných fyzických osôb v príslušnom odvetví. Podporným zdrojom na výber kontrolovaných subjektov sú podnety zo strany zamestnancov, bývalých zamestnancov alebo tretích osôb o porušení zákazu nelegálneho zamestnávania na konkrétnych pracoviskách, ako aj oznámenia o vyslaní zamestnancov pri cezhraničnom poskytovaní služieb, ktoré vykonávajú hostujúci zamestnávateľia, a údaje z evidencie úradov SPVaR o zamestnávaní cudzincov vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín⁴¹. Podľa zákona o nelegálnej práci⁴² posudzuje riziko nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa zdržiavajú na území SR v rozpore s osobitným predpisom⁴³ (čiže bez povolenia na pobyt), kontrolný orgán (t. j. IP, ÚPSVaR alebo úrady práce SVaR). Kontrolný orgán pravidelne identifikuje odvetvia ekonomických činností (rizikové odvetvia), v ktorých sa sústreďuje nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín.

Kontrola nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa vykonáva najmä v rizikových odvetviach. Tieto sa identifikujú na základe počtu zistení nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí mali oprávnený pobyt v SR, ale boli nelegálne zamestnaní jednotlivými kontrolnými orgánmi. Identifikátorom rizika v týchto sektoroch je podiel odhalených osôb, ktoré boli nelegálne zamestnané na celkovom počte kontrolovaných osôb v danom sektore⁴⁴. Kontrolné orgány teda pravidelne vyhodnocujú predchádzajúce inšpekčné zistenia s cieľom identifikácie sektorov, v ktorých môže byť nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín najviac koncentrované.

41 Zdroj: NIP.

42 § 5a zákona 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní.

43 Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení zákona č. 75/2013 Z. z. a zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle.

44 Ad-Hoc Query on inspections to control the employment of irregular migrants [Ad hoc otázka EMN o inšpekciách na kontrolu zamestnávania nelegálnych migrantov].

Zároveň sa v ročných informatívnych správach o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, ktoré publikuje NIP, vyhodnocujú počty nelegálne zamestnávanych cudzincov (príslušníkov EÚ, štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt a s povolením na pobyt) v členení podľa SK NACE, tzn. vyhodnocujú sa rizikové odvetia, resp. výskyt nelegálneho zamestnávania osôb v jednotlivých odvetviach.

NIP takisto každoročne vypracúva informácie za predchádzajúci kalendárny rok o počte kontrol nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín v jednotlivých rizikových odvetviach, percentuálnom podiele kontrolovaných subjektov z počtu zamestnávateľov v každom rizikovom odvetví a o výsledkoch kontrol vykonaných v jednotlivých rizikových odvetviach. V SR však neexistujú osobitné preventívne opatrenia zamerané len na štátnych príslušníkov tretích krajín. Opatrenia sú zamerané na nelegálne zamestnávanie a nelegálnu prácu ako takú a sú prevažne represívneho charakteru (sankcie)⁴⁵.

Za dobrú prax v oblasti prevencie nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práci sa dá považovať poskytovanie poradenstva o tom, ako čo najúčinnšie dodržiavať právne predpisy, v ktorých sa upravuje zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. IP poskytujú bezplatné poradenstvo týkajúce sa právnych predpisov, v ktorých sa upravuje zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania zamestnávateľom, fyzickým osobám – podnikateľom, a zamestnancom v rozsahu základných odborných informácií a rád.⁴⁶

45 Dotazník NIP.

46 Dotazník NIP a MPSVR SR.

03

Identifikácia nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín

Cieľom tejto kapitoly je uviesť nástroje a postupy používané na identifikáciu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín. Opisujú sa v nej inštitúcie zapojené do identifikácie nelegálneho zamestnávania, ako aj špecifické nástroje, ktoré sa na tento účel používajú.

3.1 Inštitúcie zodpovedné za identifikáciu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín

Podľa zákona o inšpekcii práce vykonávajú štátnu správu v oblasti inšpekcie práce (čiže aj dozor nad dodržiavaním právnych predpisov, v ktorých sa upravuje zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania), orgány štátnej správy, ktorými sú MPSVR SR, NIP a IP⁴⁷. MPSVR SR riadi a kontroluje NIP, ktorý

47 Od októbra 2013 pôsobia v sústave inšpekcie práce ako kontrola aj špecializované útvary kontroly nelegálneho zamestnávania (ÚKNZ KOBRA). Ide o špecializované tímy inšpektorov práce, ktoré vykonávajú v pre-

je nadriadeným orgánom jednotlivých IP v každom kraji, a ÚPSVaR, ktorý je nadriadeným orgánom jednotlivých úradov práce SVaR.

Podľa zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani, ako aj podľa zákona o službách zamestnanosti vykonávajú kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania kontrolné orgány, konkrétne IP, ÚPSVaR a úrad práce SVaR. Tieto inštitúcie sú zodpovedné aj za identifikáciu nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v rámci všeobecných kontrol nelegálneho zamestnávania. Identifikácia nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín teda nie je vymedzená ako osobitná úloha. Rovnako sa pri identifikácii nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín nerozlišuje medzi prístupom ku štátnym príslušníkom tretích krajín bez povolenia na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní, a štátnym príslušníkom tretích krajín s povolením na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní.

Za MV SR sa do identifikácie nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín zapája Policajný zbor, najčastejšie ÚHCP P PZ, so svojimi podriadenými organizačnými zložkami na ústrednej (Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii ÚHCP P PZ), regionálnej (riaditeľstvá hraničnej a cudzineckej polície PZ) a miestnej úrovni. Podľa § 75 zákona o pobyte cudzincov je policajný útvar oprávnený vykonávať kontrolu oprávnenosti pobytu, plnenia podmienok pobytu a dodržiavania povinností štátneho príslušníka tretej krajiny podľa zákona o pobyte cudzincov a dodržiavania povinností inými fyzickými osobami a právnickými osobami v súvislosti s pobytom podľa tohto zákona. Príslušný policajný útvar služby hraničnej a cudzineckej polície je pri výkone kontroly oprávnený vstupovať na miesta určené na podnikanie, zamestnanie alebo štúdium a do priestorov ubytovacích zariadení. Kontroly v spolupráci s IP a úradmi práce SVaR sú zamerané na zisťovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín na území SR, na dodržiavanie povinností štátnych príslušníkov tretích krajín stanovených v zákone o službách zamestnanosti, ako aj na identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi.

Okrem týchto inštitúcií sa s nelegálnym zamestnávaním stretávajú aj pracovníci Sociálnej poisťovne, ktorá patrí pod MPSVR SR, pracovníci daňových a colných úradov finančnej správy, ako aj pracovníci verejnej správy z odborov živnostenského podnikania na okresných úradoch (patriace pod MV SR) a čiastočne aj mestské úrady, ktorých pracovníci sa s odhaľovaním nelegálneho zamestnávania stretávajú pri spoločných akciách.

važnej miere kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania aj počas víkendov a sviatkov, v popoludní, resp. v nočných hodinách. Metodicky sú usmerňované NIP.

V SR nie sú osobitné inštitúcie, ktoré by vykonávali kontrolu nelegálneho zamestnávania v konkrétnych odvetviach. ÚPSVaR a NIP spoločne vykonávajú kontrolu nelegálneho zamestnávania v tých ekonomických sektoroch, na ktorých sa dohodnú⁴⁸. V rámci IP takisto neexistuje osobitný odbor/sekcia zameraná výhradne na kontrolu nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, keďže, ako už bolo uvedené, štátni príslušníci tretích krajín sa identifikujú v rámci všeobecnej kontroly nelegálneho zamestnávania.⁴⁹ Spolupráca medzi inštitúciami zapojenými do kontroly nelegálneho zamestnávania prebieha na základe legislatívy a kooperačných dohôd alebo ad hoc.

Spolupráca medzi kontrolnými orgánmi nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania (IP, ÚPSVaR a úrad práce SVaR) je stanovená v zákone o nelegálnej práci. Podľa tohto zákona sú kontrolné orgány povinné spolupracovať a poskytovať si potrebné informácie v rozsahu svojej pôsobnosti. Podľa zákona o inšpekcii práce IP oznamuje zistené prípady nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania vrátane zistených skutočností uvedených v protokole o výsledku inšpekcie práce Sociálnej poisťovni, ÚPSVaR, príslušnému úradu práce SVaR, príslušnému daňovému úradu a v prípade štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý vykonával nelegálnu prácu, aj útvaru Policajného zboru. IP na účely zrušenia živnostenského oprávnenia oznamuje príslušnému živnostenskému úradu aj opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. V období rokov 2014 – 2016 IP zistili 185 prípadov opakovaného porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania.

Na účel poskytovania informácií štátnym inštitúciám a spolupráce v rámci kontroly nelegálneho zamestnávania sa v § 67 zákona o službách zamestnanosti stanovuje povinnosť IP poskytovať ÚPSVaR a úradom práce SVaR oznámenie o zistení nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, ktoré obsahuje obchodné meno zamestnávateľa, sídlo zamestnávateľa, identifikačné číslo organizácie a dátum zistenia nelegálneho zamestnávania, zoznam všetkých zistených fyzických osôb vykonávajúcich nelegálnu prácu u zamestnávateľa podľa prvého bodu, ktorý obsahuje meno a priezvisko fyzickej osoby, identifikačné číslo sociálneho zabezpečenia fyzickej osoby, miesto trvalého pobytu alebo miesto prechodného pobytu fyzickej osoby a dátum zistenia nelegálnej práce⁵⁰.

48 Ad-Hoc Query on inspections to control the employment of irregular migrants [Ad hoc otázka EMN o inšpekciách na kontrolu zamestnávania nelegálnych migrantov].

49 Dotazník NIP.

50 Dotazník MPSVR SR.

Úrad práce SVaR zistené prípady nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania eviduje v informačnom systéme ISSZ (Informačný systém služieb zamestnanosti). V zmysle *Dohody o spolupráci medzi ÚPSVR a NIP z 9. januára 2013* sa jedenkrát týždenne údaje sťahujú a ukladajú do verejného portálu osôb NIP, ktoré porušili zákaz nelegálneho zamestnávania. Z informačného systému ÚPSVaR a úradov práce SVaR, IP a útvar Policajného zboru získavajú informácie o štátnych príslušníkoch tretích krajín, ktoré sú potrebné na plnenie úloh v rozsahu ich pôsobnosti⁵¹.

Rovnako ako IP má aj Úrad práce SVaR podľa zákona o službách zamestnanosti povinnosť oznámiť zistené prípady nelegálnej práce a nelegálneho oznamuje Sociálnej poisťovni, a ak ide o nelegálne zamestnávaneého štátneho príslušníka tretej krajiny, aj útvaru Policajného zboru.

Spolupráca medzi MV SR a MPSVR SR v oblasti kontroly nelegálneho zamestnávania (konkrétne vykonávania kontrol podnikateľských subjektov) sa upravuje *Dohodou o spolupráci pri kontrole nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania uzatvorenou medzi MV SR a ÚPSVaR zo dňa 10. júna 2013* a *Dohodou o vykonávaní súčinnostných kontrol podnikateľských subjektov uzatvorenou medzi MV SR a NIP zo dňa 30. decembra 2013*⁵². Spolupráca kontrolných orgánov s ÚHCP P PZ a OCP PZ prebieha podľa potreby aj ad hoc. Policajný zbor je tiež podľa zákona o inšpekcii práce povinný poskytnúť inšpektorovi práce na jeho žiadosť alebo na žiadosť IP spoluprácu a ochranu pri vykonávaní inšpekcie práce. Útvary krajských riaditeľstiev Policajného zboru poskytujú kontrolným orgánom asistenciu pri vykonávaní kontrol v zmysle § 3 zákona č. 171/1993 Z. z. o Policajnom zbore.

Legislatívne je daná aj spolupráca s inými inštitúciami. Štatistický úrad Slovenskej republiky je napríklad povinný umožniť NIP a IP bezplatný elektronický prístup do registra ekonomických subjektov. Orgány štátnej správy v oblasti inšpekcie práce pri výkone svojej činnosti spolupracujú aj s ostatnými orgánmi štátnej správy, s obcami, s organizáciami zamestnancov, s organizáciami zamestnávateľov, s verejnoprávnymi inštitúciami a s ďalšími fyzickými a právnickými osobami. Orgány štátnej správy, obce a verejnoprávne inštitúcie poskytujú na požiadanie orgánov štátnej správy v oblasti inšpekcie práce podklady a informácie potrebné na výkon ich činnosti.

51 Ibidem.

52 Dotazník ÚHCP P PZ.

Sociálna poisťovňa, ktorá vedie register poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového sporenia, do ktorého je zamestnávateľ povinný prihlásiť zamestnanca na sociálne poistenie najneskôr pred začatím výkonu činnosti zamestnanca a NIP majú uzatvorenú *dohodu zo dňa 16. novembra 2012 o spolupráci pri poskytovaní údajov z informačného systému Sociálnej poisťovne v oblasti poskytovania informácií súvisiacich s výkonom kontroly dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania fyzických osôb realizovaným IP*⁵³. Obdobnú dohodu o spolupráci so Sociálnou poisťovňou má podpísanú aj ÚPSVaR.

Finančná správa priebežne v rámci výkonu správy daní⁵⁴ na účely správneho vyrubovania dane z príjmov zo závislej činnosti, resp. na účely vyhľadávania daňových subjektov, ktoré si nespĺnili voči daňovým úradom registračnú a oznamovaciu povinnosť, prihliada pri svojej činnosti aj na skutočnosti súvisiace s možným výskytom nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce. V prípade, že zistí skutočnosti, ktoré poukazujú na porušovanie právnych predpisov v oblasti pracovného a sociálneho práva, s prihľadnutím na daňové tajomstvo informuje príslušné orgány o zistených skutočnostiach⁵⁵.

V rámci IP sa všeobecnou inšpekciou nelegálneho zamestnávania v roku 2015 zaoberalo celkovo 310 inšpektorov práce a uchádzačov o vymenovanie za inšpektora práce⁵⁶, keďže inšpekciou nelegálneho zamestnávania sa zaoberá každý inšpektor IP. Na IP pôsobí aj osobitný Útvar kontroly nelegálneho zamestnávania, ktorý sa zaoberá len nelegálnym zamestnávaním vo všeobecnosti (v roku 2015 v útvare pôsobilo 36 inšpektorov práce v rámci celej SR)⁵⁷.

Zamestnanci úradov práce SVaR vykonávajúci kontrolu nelegálneho zamestnávania sa v uvedenom roku nezameriavali osobitne na kontrolu nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ale vykonávali všeobecnú kontrolu nelegálneho zamestnávania. Najčastejšie vykonávali kontrolu nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v súčinnosti a na základe vyžiadania Okresných riaditeľstiev Policajného zboru alebo Cudzineckej polície SR⁵⁸. Údaj o konkrétnom počte zamestnancov, ktorí sa podieľali na kontrole nelegálneho zamestnávania v roku 2015, nie je k dispozícii.

53 Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015. [www.nip.sk/?id_fa=713&ins=nip] (citované 20.1.2017)

54 v zmysle zákona č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok).

55 Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015. [www.nip.sk/?id_fa=713&ins=nip] (citované 20.1.2017)

56 Uchádzač o vymenovanie za inšpektora práce je v sprievode inšpektora práce.

57 Dotazník NIP.

58 Dotazník MPSVR SR.

Takisto nie sú k dispozícii ani údaje o počte príslušníkov Policajného zboru (ÚHCP P PZ), ktorí sa podieľali na kontrole nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín za rok 2015⁵⁹, ako ani údaje o počte zamestnancov, ktorí sa podieľali na všeobecnej kontrole nelegálneho zamestnávania v roku 2015 v jednotlivých sektoroch, keďže takéto údaje sa nesledujú.

3.2 Nástroje využívané pri identifikácii nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín

V rámci všeobecnej kontroly nelegálneho zamestnávania, ako aj kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa využívajú viaceré identifikačné opatrenia, akými sú inšpekcie práce, spoločné bezpečnostno-represívne akcie/kontroly podnikateľských subjektov (za spolupráce príslušníkov policajného zboru, IP, úradov práce SVaR) a ad hoc kontroly príslušníkmi policajného zboru.

Inšpekcia práce

Kontrola osôb nachádzajúcich sa na pracovisku zamestnávateľa je samostatným výkonom inšpekcie práce zameraným výlučne na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálneho zamestnávania, väčšinou sa však vykonáva ako súčasť výkonov inšpekcie práce zameraných na dodržiavanie pracovnoprávných predpisov, predpisov na zaistenie bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci a predpisov upravujúcich oblasť sociálnej legislatívy v doprave⁶⁰.

Podľa zákona o inšpekcii práce IP, ÚPSVaR alebo úradu práce SVaR vykonávajú inšpekciu pracoviska na všetkých pracoviskách zamestnávateľov a fyzických osôb, ktoré sú podnikateľmi a nie sú zamestnávateľmi, vrátane pracovísk nachádzajúcich sa na súkromných pozemkoch a v obydlíach fyzických osôb, ako aj vo všetkých priestoroch, v ktorých domáci zamestnanec vykonáva dohodnutú prácu a v ktorých zamestnanec vykonáva prácu podľa dohody o prácach vykonávaných mimo pracovného pomeru.

Počas inšpekcie pracoviska je podľa zákona o nelegálnej práci právnická a fyzická osoba povinná kontrolnému orgánu poskytovať informácie v rozsahu svojej pôsobnosti, poskytovať doklady, vyjadrenia a ďalšie písomnosti potrebné na zabezpečenie prípravy kontroly, výkonu kontroly a plnenia povinností. Ak ide o právnickú osobu a fyzickú osobu, ktorá zamestnáva štátneho

59 Dotazník ÚHCP P PZ.

60 Ibidem.

príslušníka tretej krajiny, je povinná predložiť kontrolnému orgánu vykonávajúcemu kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania aj kópiu dokladu o pobyte alebo iného oprávnenia na pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny. Fyzická osoba je povinná kontrolnému orgánu vykonávajúcemu kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania preukázať totožnosť, predložiť doklad, ktorý obsahuje identifikačné číslo sociálneho zabezpečenia fyzickej osoby, a odôvodniť prítomnosť na pracovisku. Štátny príslušník tretej krajiny je povinný predložiť kontrolnému orgánu vykonávajúcemu kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania platný doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt.

Polícia

Na regionálnej úrovni vykonávajú policajti zaradení na útvaroch v pôsobnosti jednotlivých riaditeľstiev hraničnej a cudzineckej polície PZ pravidelné bezpečnostno-represívne akcie/kontroly v spolupráci s mimorezortnými subjektmi (IP, úrady práce SVaR), ktoré sú okrem odhaľovania nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania zamerané aj na kontrolu oprávnenosti pobytu; kontrolu dodržiavania pobytového režimu, plnenie povinností štátnych príslušníkov tretích krajín; zabránenie voľnému pohybu osôb, ktoré predstavujú ohrozenie bezpečnosti štátu, ohrozenie verejného poriadku alebo ohrozenie verejného zdravia; odhaľovanie a objasňovanie a riešenie priestupkov a iných správnych deliktov; zisťovanie informácií o páchaní trestnej činnosti súvisiacej s neoprávneným pobytom alebo inej trestnej činnosti; odhaľovanie falošných a pozmeňovaných cestovných dokladov a iných dokladov; odhaľovanie prevozu výbušnín, zbraní a streliva, pátranie po osobách a veciach a iné⁶¹.

Národná jednotka boja proti nelegálnej migrácii ÚHCP P PZ v súčinnosti s príslušnými riaditeľstvami hraničnej a cudzineckej polície ÚHCP P PZ a príslušnými IP vykonáva najmä kontrolu tých podnikateľských subjektov, pri ktorých vzniklo podozrenie, že by mohli nelegálne zamestnávať štátnych príslušníkov tretích krajín. Výber kontrolovaných podnikateľských subjektov (ktoré môžu byť dotknuté trestnou činnosťou obchodovania s ľuďmi na účel nútenej práce alebo sexuálneho vykorisťovania) zabezpečuje primárne NIP. Pri príprave bezpečnostno-represívnych akcií sa však vychádza aj z bezpečnostnej situácie v oblasti nelegálnej migrácie a aktuálnej analýzy rizík nelegálnej migrácie na území SR. Príslušníci PZ sa počas kontrol zameriavajú predovšetkým na vyhľadávanie štátnych príslušníkov tretích krajín s nelegálnym pobytom v SR a na identifikáciu obetí obchodovania s ľuďmi⁶².

61 Dotazník ÚHCP P PZ.

62 Ibidem.

Kontroly zamerané na odhaľovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania môžu príslušné policajné útvary vykonať aj ad hoc, t. j. na základe momentálnej potreby, ak vznikne podozrenie, že na určitom mieste, resp. v určitom subjekte sa zdržiavajú štátni príslušníci tretích krajín, ktorí by mohli vykonávať nelegálnu prácu, resp. tam dochádza k ich nelegálnemu zamestnávaniu⁶³.

Výber kontrolovaných subjektov

Cielené inšpekcie práce sa vykonávajú na základe vyhodnocovania rizikových odvetví, ktoré boli v predchádzajúcich obdobiach exponované pri činnosti inšpekcie práce. Výber kontrolovaných subjektov vykonávajú IP a orgány kontroly úradov práce SVaR a ÚPSVaR v zmysle ich územnej pôsobnosti podľa vlastného uváženia, pričom sa môžu pridrižovať relevantných odporúčaní (napr. pri výkone úlohy v zmysle plánu úloh NIP na daný rok dostanú IP aj obsahovo zamerané úlohy s odporúčaniami), ako aj poznatkov získaných z podnetov a informácií z iných výkonov inšpekcie práce. Na výbere kontrolovaných subjektov možno spolupracovať napr. aj s Policajným zborom alebo s inými inštitúciami, resp. výber môže vykonať aj iný orgán štátnej správy. Podkladom na výber subjektov v rámci nevynútených výkonov je aj informačný systém ochrany práce – ISOP, v ktorom sa dá zistiť, či v subjekte bola realizovaná inšpekcia práce, kedy naposledy a aký druh výkonu bol v subjekte realizovaný. Do cieľovej inšpekcie práce sa môžu zapojiť aj subjekty, v ktorých už v minulosti bola vykonaná inšpekcia práce. V rámci vynútených výkonov (akými sú napr. vyšetrovanie udalostí či podnetov) je subjekt presne určený.

Ako už bolo uvedené, výkon inšpekcie práce zo strany NIP, IP, orgánov kontroly úradov práce SVaR a ÚPSVaR zameranej na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sa realizuje v rámci plánovaných celoslovenských a krajských úloh, mimoriadnych úloh, prešetrovania podaní právnických a fyzických osôb, následnej kontroly plnenia nariadených opatrení, vyšetrovania udalostí (pracovných úrazov a chorôb z povolania) a spolupráce s inými orgánmi. Kontroly sa teda vykonávajú na základe podnetu, resp. oznámenia a na základe vlastného rozhodnutia.

Kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania sú súčasťou plánov kontrolnej činnosti ÚPSVaR a úradov práce SVaR na príslušný kalendárny rok⁶⁴. Na podnet cudzineckej polície orgány kontroly ÚPSVR realizujú operatívne spoločné kontroly zamerané na nelegálne zamestnávanie cudzincov.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Napr. celoslovenské monotematické kontroly nelegálneho zamestnávania NEZÁBUDKA I. a NEZÁBUDKA II. (v roku 2014) a ISTOTA I. a ISTOTA II. (v roku 2015)

Zároveň sa výkon kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania zaoberá podnetmi z bezplatnej telefonickej linky, na ktorú občania nahlasujú podozrenia zneužívania sociálneho systému a podozrenia na nelegálne zamestnávanie⁶⁵.

Úrady práce SVaR vypracovávajú osobitné plány inšpekcií nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce na daný rok, v ktorých si naplánujú počet kontrol, pričom počet konkrétnych inšpekcií nie je striktné daný a závisí od každého inšpektora, resp. od rozhodnutia generálneho riaditeľa ÚPSVaR alebo riaditeľov úradov práce SVaR. Kontrolná činnosť ÚPSVaR a úradov práce SVaR sa vykonáva na základe tzv. zamerania kontrolnej činnosti na I. polrok a II. polrok daného roku, prešetrovania písomných podnetov fyzických a právnických osôb, prešetrovania podnetov, zaznamenaných na bezplatnej telefonickej linke zriadenej na ÚPSVaR, mimoriadnych celoslovenských úloh a kontrolných aktivít, ako aj na základe rozhodnutia generálneho riaditeľa ústredia, resp. riaditeľov úradov práce SVaR⁶⁶.

Inšpekcie/kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín možno vykonať na základe informácií, ktoré poskytne verejnosť alebo nelegálne zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín. Podnety a oznámenia o možnom porušení zákazu nelegálneho zamestnávania možno podať písomne, ústne do záznamu, faxom alebo elektronickou poštou prípadne aj telefonicky na miestne príslušný IP⁶⁷, resp. NIP, ako aj na bezplatnej telefonickej linke zriadenej na ÚPSVaR.

O vykonávaní inšpekcie/kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín rozhoduje NIP a jednotlivé IP. Predmet a rozsah inšpekcie práce môže byť v rámci IP daný najmä obsahovým zameraním úlohy (stanoveným zo strany NIP), pokynom, resp. usmernením nadriadeného orgánu, hlavného inšpektora práce alebo vedúceho oddelenia, resp. koordinátora útvaru. Takisto môže vyplývať aj z požiadavky iných orgánov štátnej a verejnej správy, vlastného rozhodnutia inšpektora práce a z obsahu podnetu, resp. oznámenia.

Pokiaľ ide o zapojenie ÚHCP P PZ do kontrolnej činnosti nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, je vykonanie spoločnej kontroly so zameraním aj na nelegálne zamestnávanie a nelegálnu prácu iniciované buď ÚHCP PPZ alebo NIP, resp. ÚPSVaR, a to vzhľadom na dostupné poznatky a potrebu vykonania kontroly. NIP vyberie subjekty na vykonanie kontroly na

⁶⁵ Zdroj: MPSVR SR.

⁶⁶ Dotazník MPSVR SR.

⁶⁷ Kontakty na inšpektoráty práce sa nachádzajú na internetovej stránke <http://www.safework.gov.sk>.

základe podnetov na výkon inšpekcie práce. Ak NIP podnet so zameraním na predmetnú problematiku nedostane, vychádza z predchádzajúcej inšpekčnej praxe. Následne o vybraných subjektoch NIP informuje ÚHCP P PZ. Po doručení zoznamu vybraných subjektov na vykonanie kontroly podriadené útvary ÚHCP P PZ vykonávajú operatívne previerky dotknutých subjektov. Na základe výsledkov operatívnych previerok ÚHCP P PZ informuje príslušné IP o termíne a mieste vykonania spoločnej kontroly. Vykonávanie spoločných kontrol sa plánuje na základe operatívne získaných informácií v rámci činnosti strán dohody dotknutých subjektov. O výsledkoch z vykonanej kontroly sa tieto subjekty navzájom informujú⁶⁸.

V tabulke G v prílohe sa poskytuje prehľad štatistík o kontrolách nelegálneho zamestnávania v SR za roky 2014 – 2016. Z prehľadu vyplýva, že najviac kontrol bolo vykonaných v roku 2016: išlo o 25 931 kontrol, v rámci ktorých bolo skontrolovaných 23 416 subjektov a 60 349 fyzických osôb. Pri štátnych príslušníkoch tretích krajín sa v danom roku zistilo nelegálne zamestnávanie v 220 prípadoch. Prevažoval počet prípadov nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretej krajiny s povolením na pobyt oproti kategórii nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretej krajiny bez povolenia na pobyt. Vyššie počty nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín zistil NIP (pozri **tabuľku C** v prílohe).

3.2.1 Priebeh inšpekcie

Inšpektori práce zabezpečujú podklady, na základe ktorých možno konštatovať využívanie závislej práce zamestnancov. Pri inšpekciách nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa konkrétne kontrolujú pracovné zmluvy, výplatné pásky, evidencie pracovného času, vyhotovovanie zápisníc o podaní informácií, pracovné povolenia a povolenia na pobyt.

Podľa zákona o inšpekcii práce⁶⁹ je inšpektor práce pri výkone inšpekcie práce oprávnený vstupovať voľne a kedykoľvek do priestorov a na pracoviská podliehajúce inšpekcii práce, a v nevyhnutnom rozsahu na súkromné pozemky a komunikácie, kde môže vykonávať kontrolu, vyšetrovanie a iné úkony s cieľom zistiť, či sa dodržiavajú predpisy upravujúce zákaz nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. V rámci toho môže od zamestnávateľa, fyzickej osoby, ktorá je podnikateľom a nie je zamestnávateľom, zamestnanca a od

⁶⁸ Zdroj: ÚHCP P PZ.

⁶⁹ Kontrolóri ÚPSVaR a úradov práce SVaR pri výkone kontroly postupujú podľa zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní, ako aj podľa zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe, v ktorom sa stanovujú podobné oprávnenia a povinnosti pracovníkov kontroly ako v zákone o inšpekcii práce pre inšpektorov NIP a IP.

iných zákonom stanovených osôb požadovať informácie a vysvetlenia, ktoré sa týkajú uplatňovania predpisov, predloženie dokumentácie, záznamov alebo iných dokladov potrebných na výkon inšpekcie práce, a požadovať ich kópie. Na mieste môže používať technické prostriedky na zhotovenie fotodokumentácie, videodokumentácie a zvukových záznamov potrebných na výkon inšpekcie práce, ak sa ich použitie nezakazuje v osobitných predpisoch. Zároveň môže požadovať preukázanie totožnosti od fyzickej osoby nachádzajúcej sa na pracovisku zamestnávateľa a vysvetlenie dôvodu jej prítomnosti; v prípade štátneho príslušníka tretej krajiny môže vyžadovať aj doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt podľa osobitného predpisu.

Inšpektori práce spolupracujú pri kontrole nelegálneho zamestnávania s cudzineckou políciou, a to najmä vykonávaním kontrol za účasti najmenej jedného inšpektora práce prípadne aj jedného príslušníka Policajného zboru z ÚHCP P PZ a jedného príslušníka Policajného zboru z úradu boja proti organizovanej kriminalite prezídia Policajného zboru v naplánovanom čase a na naplánovanom mieste⁷⁰. Policajný zbor je zároveň povinný poskytnúť inšpektorovi práce na jeho žiadosť alebo na žiadosť IP spoluprácu a ochranu pri vykonávaní inšpekcie práce.

Ako už bolo uvedené, ÚPSVaR, úrady práce SVaR a IP majú pri zistení nelegálneho zamestnávania a nelegálnej práce štátnych príslušníkov tretích krajín povinnosť oznámiť túto skutočnosť útvaru Policajného zboru. To platí aj pri zistených prípadoch/podozreniach z vykorisťovania.

Kontroly nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín sa vykonávajú v náhodných intervaloch. Ide o inšpekcie na mieste/pracovisku, v rámci ktorých sa vykonáva kontrola a pohovory s pracovníkmi. Inšpektor práce zabezpečí pri výkone inšpekcie práce vo všetkých oblastiach potrebnú dokumentáciu (napr. fotodokumentáciu, kópie písomností, podanie informácie fyzickou osobou alebo po začatí správneho konania výpoveď svedka a pod.) prípadne iné podklady preukázateľne dokumentujúce zistený stav⁷¹.

Na identifikáciu nelegálneho zamestnávania sa vo všeobecnosti, a teda aj pri štátnych príslušníkoch tretích krajín, využívajú viaceré technické metódy a nástroje, akými sú metodické usmernenia, plány úloh, kritériá na výber kontrolovaných podnikov a návštevné protokoly.

⁷⁰ Dotazník NIP.

⁷¹ Ibidem.

Inšpektori práce pri výkone kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania postupujú podľa *Metodického usmernenia pre výkon inšpekcie práce so zameraním na kontrolu dodržiavania zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania*, ktorý vydal NIP s cieľom zjednotenia a racionalizácie pracovných metód inšpektorov práce.

Ako už bolo uvedené, NIP má na rok stanovený plán celoslovenských úloh, ktoré naplňajú jednotlivé IP a môže stanoviť aj mimoriadne úlohy. Každá úloha má svoje obsahové zameranie, v rámci ktorého sa uvádzajú potrebné informácie a odporúčania, či kritériá výberu podnikov.

V prípade zistenia nedostatkov u kontrolovaného zamestnávateľa alebo fyzickej osoby, ktorá je podnikateľom a nie je zamestnávateľom, je podľa zákona o inšpekcii práce inšpektor práce povinný vypracovať protokol o výsledku inšpekcie práce a prerokovať ho so zamestnávateľom alebo ním povereným zamestnancom, alebo s fyzickou osobou, ktorá je podnikateľom a nie je zamestnávateľom. Ak pri inšpekcii práce inšpektor práce nezistí porušenie predpisov, vypracuje záznam o inšpekcii práce.

Obdobný protokol o výsledku kontroly, ktorého súčasťou je aj priebežný, čiastkový protokol a dodatok k protokolu vypracovávajú podľa zákona č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe aj pracovníci ÚPSVaR a úradov práce SVaR. V rámci priebežného protokolu kontrolované osoby (vrátane štátnych príslušníkov tretích krajín) preukazujú svoju totožnosť, diktujú a následne vlastnoručným podpisom overujú odôvodnenie svojej prítomnosti na pracovisku vrátane opisu vykonávanej práce, pri ktorej ich zastihol orgán kontroly. Následne orgán kontroly overuje legálnosť vykonávanej práce: kontrolovaná osoba je poučená o svojom práve na tlmočníka v prípade, že nerozumie, pričom orgán kontroly následne v priestupkovom konaní zabezpečuje výsluch štátneho príslušníka tretej krajiny v prítomnosti úradného tlmočníka.

Protokol o výsledku kontroly obsahuje najmä: označenie orgánu kontroly, ktorý kontrolu vykonal, a kontrolovaného subjektu; meno, priezvisko a titul pracovníkov kontroly, ktorí kontrolu vykonali; miesto a čas vykonania kontroly; predmet kontroly a kontrolované obdobie; preukázané kontrolné zistenia; zoznam príloh protokolu; dátum vypracovania protokolu a dátum oboznámenia vedúceho kontrolovaného subjektu s protokolom; vlastnoručné podpisy pracovníkov kontroly a podpis vedúceho kontrolovaného subjektu, ktorý bol s protokolom oboznámený; prílohy k protokolu a správu o zistenej nezrovnalosti, ak kontrolou zistený nedostatok je nezrovnalosťou

podľa osobitného predpisu.⁷² Kontrolovaný zamestnávateľ má lehotu na vyjadrenie k protokolu a vznesenie prípadných námietok, ku ktorým sa orgán kontroly musí písomne vyjadriť. Zistený výkon nelegálneho zamestnávania sa teda doloží dôkazmi, pričom hlavným dôkazom je práve priebežný protokol s podpisom kontrolovanej osoby. Kontrola je ukončená prerokovaním a podpísaním zápisnice o prerokovaní orgánom kontroly a kontrolovaným subjektom.

3.2.2 Prekážky a dobrá prax

Prekážkou identifikačných opatrení zameraných na kontrolu nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín býva v niektorých prípadoch jazyková bariéra vo vzťahu ku kontrolovaným subjektom⁷³.

Problémom, ktorý sa netýka len zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, je aj dokazovanie v prípade tvrdení zamestnancov, že zamestnávateľia vyplácajú zamestnancom časť mzdy „na ruku“, a to pre nemožnosť získať relevantné dôkazy. Tvrdenie zamestnanca, ktoré nemožno podporiť ďalšími dôkazmi, je konfrontované s opačným tvrdením zamestnávateľa, ktorý takéto praktiky popiera⁷⁴.

Za prekážku dôslednejšieho vykonávania kontroly nelegálneho zamestnávania sa dá považovať pretrvávajúci nízky počet inšpektorov práce, ktorí majú na starosti nielen kontrolu nelegálneho zamestnávania a práce, ale aj bezpečnosť práce⁷⁵. Rovnaký problém majú aj zamestnanci kontroly na ÚPSVaR a úradoch práce SVaR, u ktorých výkon kontroly zameranej na odhaľovanie nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania predstavuje približne 15 až 20 % z celkového objemu vykonaných vonkajších a vnútorných kontrol⁷⁶.

Za dobrú prax v oblasti identifikačných opatrení sa dá považovať spolupráca s cudzineckou políciou⁷⁷. Účinným prostriedkom na zvýšenie účinnosti a rýchlosti výkonu kontroly je aj využívanie elektronického prístupu do databázy registra poistencov a sporiteľov starobného dôchodkového spore-

72 Zákon č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe.

73 Dotazník NIP.

74 Zdroj: Správa o výsledku kontroly vybraných nástrojov aktívnej politiky trhu práce, nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania. [https://www.nku.gov.sk/documents/10157/1638fd6b-1d95-4062-99a4-68602e438ae7] (citovaná 25.1.2017)

75 Bednárík R.: Potieranie nedeklarovanej práce. Analýza opatrení v krajinách EÚ a na Slovensku. Správa z II. etapy riešenia výskumnej úlohy Nedeklarovaná práca na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. [http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Bednarik/bednarik_potieranie_2015.pdf] (citované 25.1.2017)

76 Zdroj: MPSVR SR.

77 Dotazník NIP.

nia vedeného Sociálnou poisťovňou zo strany IP a ÚPSVaR v čase výkonu kontroly fyzických osôb nachádzajúcich sa na pracoviskách kontrolovaných subjektov. Inšpektori práce a kontrolóri ÚPSVaR majú k dispozícii technické vybavenie a GRID karty, ktoré im umožňujú prístup k informáciám v čase vykonávania kontroly. V prípade IP možno túto kontrolu vykonať aj bez fyzickej prítomnosti kontrolórov na pracovisku. Významný podiel na celkových výsledkoch kontrol za IP má aj ÚKNZ – KOBRA, ktorý od svojho zriadenia v roku 2013 vykonáva svoju činnosť aj nad rámec bežného pracovného času (v popoludňajších a nočných hodinách, počas víkendov a sviatkov)⁷⁸.

Sankcie pre zamestnávateľov

Táto kapitola je zameraná na zmapovanie druhov sankcií (trestné a administratívne) pre zamestnávateľov, ktorí nelegálne zamestnávajú štátnych príslušníkov tretích krajín. V kapitole sa opisuje aj transpozícia trestnoprávných sankcií stanovených v článku 9 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES z 18. júna 2009, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov, do slovenskej legislatívy, ako aj novelizácia legislatívy týkajúcej sa sankcií za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín.

4.1 Sankcie za nelegálne zamestnávanie v SR

V tabuľke č. 3 sa uvádzajú sankcie za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín oboch kategórií: bez povolenia na pobyt a s povolením na pobyt pre zamestnávateľov. Konkrétne sa za nelegálne zamestnávanie zamestnávateľom môžu uložiť tieto druhy sankcií:

- pokuty,
- odňatie slobody,
- neoprávnenosť pri verejných zákazkách,
- dočasné alebo trvalé zavretie podniku či pracoviska,
- pozastavenie činnosti,

⁷⁸ Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2014 a 2015. [http://www.nip.sk/?id_af=126&ins=nip] (citované 25.1.2017)

- odňatie živnostenského oprávnenia,
- odňatie povolenia na pobyt (v prípade, že je zamestnávateľ štátny príslušník tretej krajiny),
- zverejnenie v centrálnom, verejne prístupnom zozname fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania,
- trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku alebo jeho časti v Obchodnom vestníku alebo aj v jednej alebo viacerých prevádzkach alebo organizačných zložkách právnickej osoby.

Dostupné štatistiky o sankciách za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín sa uvádzajú v **tabulke B** v prílohe.

Tabuľka č. 3: Sankcie za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín

Sankcie pre zamestnávateľov	Štátni príslušníci tretích krajín bez povolenia na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní
	Štátni príslušníci tretích krajín s povolením na pobyt, ktorí sú nelegálne zamestnaní
Pokuty	Kontrolné orgány sú povinné uložiť pokutu za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. ÚPSVaR a úrady práce SVaR podľa § 68a zákona o službách zamestnanosti a IP podľa § 19 odsek 1 a 2 zákona o inšpekcii práce uložia zamestnávateľovi (právnickej osobe) alebo fyzickej osobe pokutu za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania podľa zákona o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní od výšky 2 000 do 200 000 EUR, a ak ide o nelegálne zamestnávanie dvoch a viac fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 EUR.
	Pri uložení pokuty sa prihliada na závažnosť zistených nedostatkov a ich následkov, prípadné opakované zistenie toho istého nedostatku, a ak ide o uloženie pokuty za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, aj na počet nelegálne zamestnaných fyzických osôb. Pokutu môžu ÚPSVaR alebo úrady práce SVaR uložiť v lehote jedného roka odo dňa, keď sa dozvedeli o porušení príslušných povinností, najneskôr však do troch rokov odo dňa, keď došlo k porušeniu. IP môže uložiť pokutu do dvoch rokov odo dňa prerokovania protokolu a najneskôr do troch rokov odo dňa, keď bola porušená povinnosť.

Tabuľka č.3 - pokračovanie

	<p>Pokutu právnickej osobe alebo fyzickej osobe za nelegálne zamestnávanie nemožno podľa zákona o nelegálnej práci uložiť, ak bola kontrolovanému subjektu za to isté porušenie už uložená pokuta iným orgánom oprávneným vykonávať kontrolu podľa osobitných predpisov.</p> <p>Podľa zákona o pobyte cudzincov možno zamestnávateľovi, ktorý si nesplnil povinnosť do troch pracovných dní písomne oznámiť policajnému útvaru skončenie pracovného pomeru štátneho príslušníka tretej krajiny, uložiť pokutu do výšky 3 300 EUR.</p> <p>Pokuta do rovnakej výšky sa môže udeliť právnickej osobe alebo fyzickej osobe – podnikateľovi, ktorá bezodkladne neumožnila vstup policajtovi na výkon kontroly pobytu, ako aj právnickej osobe alebo fyzickej osobe – podnikateľovi, ktorá pri podaní žiadosti o overenie pozvania uviedla nepravdivé, neúplné či zavádzajúce údaje, alebo predložila falošné alebo pozmenené doklady, alebo doklad inej osoby.</p> <p>Pokutu možno uložiť do jedného roka odo dňa, keď sa policajný útvar o porušení povinnosti dozvedel, najneskôr však do troch rokov odo dňa, keď k porušeniu povinnosti došlo. Pri určení výšky pokuty sa prihliada na závažnosť, dĺžku trvania a následky protiprávneho konania a na prípadné opakované porušenie povinnosti alebo na to, či bolo porušených viac povinností.</p> <p>Za spáchanie trestného činu neoprávneného zamestnávania môže byť právnickej osobe podľa zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb udelený peňažný trest vo výške od 1 500 EUR do 1 600 000 EUR.</p> <p><i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt, s výnimkou trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona, ktorý nemôže byť spáchaný na osobe s legálnym pobytom.</i></p>
--	--

Tabuľka č.3 - pokračovanie

Odňatie slobody	Podľa § 251a ods. 1 Trestného zákona kto neoprávnene zamestná osobu, ktorá sa na území SR zdržiava v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, hoci bol za obdobný čin v predchádzajúcich dvadsiatich štyroch mesiacoch postihnutý, potrestá sa odňatím slobody až na dva roky.
	Odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak neoprávnene zamestná osobu, ktorá sa na území SR zdržiava v rozpore so všeobecne záväzným právnym predpisom, bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin: na chránenej osobe; závažnejším spôsobom konania; za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok vrátane pracovných podmienok vyplývajúcich z diskriminácie; keď existuje nápadný nepomer v porovnaní s pracovnými podmienkami oprávnené zamestnaných osôb, ktorý má vplyv na zdravie a bezpečnosť a je v rozpore s ľudskou dôstojnosťou; alebo na osobe, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi.
Konfiškácia finančných ziskov (podiel na ziskoch a výnosoch zamestnávateľa)	Nie.
	Nie.
Neoprávnenosť pri verejných zákazkách	Poskytnutie dotácií z výdavkov štátneho rozpočtu, pomoci a podpory z fondov Európskej únie, resp. účasti na verejnom obstarávaní je podmienené neporušením zákazu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.
	Dotácie zo štátneho rozpočtu SR sa môžu poskytovať len tým žiadateľom, ktorí v predchádzajúcich troch rokoch neporušili zákaz nelegálneho zamestnávania. Žiadateľ o dotáciu preukazuje splnenie podmienok okrem iného aj potvrdením príslušného IP (nie starším ako tri mesiace) o tom, že neporušil zákaz nelegálneho zamestnávania. Právnické osoby a fyzické osoby – podnikatelia, ktoré porušili zákaz nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín, sú povinné vrátiť dotáciu poskytnutú v období 12 mesiacov predchádzajúcich dňu nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o uložení príslušnej pokuty, a to do 30 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti tohto rozhodnutia. Pomoc a podpora poskytovaná z fondov Európskeho spoločenstva sa v období piatich rokov neposkytne žiadateľovi, ktorý porušil zákaz nelegálneho zamestnávania cudzinca.

Tabuľka č.3 - pokračovanie

	IP vydáva na požiadanie na účely preukázania splnenia podmienok podľa osobitného predpisu (napríklad zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskeho spoločenstva) potvrdenie o tom, že ku dňu požiadania nebolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, a to do siedmich pracovných dní od požiadania.
	<i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.</i>
Dočasné alebo trvalé zavretie podniku či pracoviska	Podľa článku 1 § 3 ods. 3 zákona č. 82/2005 o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní sa opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania považuje za osobitne závažné porušenie tohto zákona s následkom zrušenia živnostenského oprávnenia.
	IP na účely zrušenia živnostenského oprávnenia oznamuje príslušnému živnostenskému úradu opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.
	Za trvalé alebo dočasné zatvorenie prevádzok je zodpovedný živnostenský úrad miestne príslušný podľa sídla právnickej osoby alebo bydliska fyzickej osoby.
	Podľa § 58 ods. 4 osoba, ktorej sa živnostenské oprávnenie zrušilo, môže ohlásiť živnosť (t. j. opätovne si založiť podnikanie) najskôr po uplynutí troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia o zrušení živnostenského oprávnenia.
Konfiškácia vybavenia/majetku	Podľa § 12 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb môže súd uložiť trest zrušenia právnickej osoby, ktorá má sídlo v SR, ak jej činnosť bola úplne alebo prevažne využívaná na páchanie trestnej činnosti, teda aj v prípade trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona.
	<i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt, s výnimkou trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona, ktorý na osobe s legálnym pobytom spáchaný nemôže byť.</i>
	Nie
	Nie

Tabuľka č.3 - pokračovanie

Pozastavenie činnosti	Podľa § 16 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb súd môže uložiť trest zákazu činnosti na jeden až desať rokov, ak právnickú osobu odsudzuje za trestný čin spáchaný v súvislosti s touto činnosťou (teda aj v prípade trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona). Trest zákazu činnosti spočíva v tom, že sa právnickej osobe počas výkonu trestu zakazuje výkon jedného alebo viacerých predmetov podnikania alebo takej činnosti, na ktorú treba osobitné povolenie, alebo na ktorú sa vzťahujú osobitné podmienky výkonu podľa osobitného predpisu.
	Nie.
Odňatie živnostenského oprávnenia / vylúčenie aktivity	Podľa § 3 článku 1 ods. 3 zákona č. 82/2005 o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní sa opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania považuje za osobitne závažné porušenie tohto zákona na účely zrušenia živnostenského oprávnenia.
	IP na účely zrušenia živnostenského oprávnenia oznamuje príslušnému živnostenskému úradu opakované porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania.
	Podľa § 58 ods. 4 osoba, ktorej sa živnostenské oprávnenie zrušilo, môže ohlásiť živnosť najskôr po uplynutí troch rokov od právoplatnosti rozhodnutia o zrušení živnostenského oprávnenia.
	<i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.</i>
Odňatie povolenia na pobyt (v prípade, že je zamestnávateľ štátny príslušník tretej krajiny)	Explicitne sa to v zákone neupravuje, ale v § 82 ods. 2 písm. o) zákona o pobyte cudzincov uvádza, že policajný útvar môže administratívne vyhostiť štátneho príslušníka tretej krajiny, ak iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy. Ak sa na území SR počas výkonu spoločnej kontroly identifikuje nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa na území SR zdržiava neoprávnené, príslušné OCP PZ rieši takúto osobu vo vzťahu k jeho neoprávnenému pobytu podľa § 82 ods. 1 písm. b) zákona o pobyte cudzincov. To znamená, že vo vzťahu k nelegálnej práci možno štátneho príslušníka tretej krajiny vyhostiť z dôvodu, že iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy.

Tabuľka č.3 - pokračovanie

	Táto skutočnosť však musí byť dostatočne preukázaná. V praxi to znamená, že na mieste výkonu kontroly vzniká len podozrenie, že osoba je nelegálne zamestnaná. Príslušný IP musí v takomto prípade rozhodnúť a ukončiť konanie vo vzťahu k tomu, či v konkrétnom prípade išlo o nelegálne zamestnávanie, resp. o nelegálnu prácu a oznámiť túto skutočnosť príslušnému správnomu orgánu (OCP PZ). To znamená, že na OCP PZ zašle protokol, z ktorého bude jednoznačne vyplývať, že došlo k nelegálnemu zamestnávaniu štátneho príslušníka tretej krajiny. V takomto prípade OCP PZ rieši zamestnávateľa za nelegálne zamestnávanie a štátneho príslušníka tretej krajiny za nelegálnu prácu. Štátny príslušník tretej krajiny bude následne vyhostený podľa § 82 ods. 2 písm. o) zákona o pobyte cudzincov.
	<i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt.</i>
Iné sankcie	Podľa zákona o inšpekcii práce vedie NIP centrálny, verejne prístupný zoznam fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania ⁷⁹ s uvedením ich obchodného mena, miesta podnikania fyzickej osoby a sídla právnickej osoby, identifikačného čísla, dátumu zistenia porušenia zákazu nelegálneho zamestnávania a dátumu nadobudnutia právoplatnosti rozhodnutia o uložení pokuty. Register bol spustený v marci 2010. Umiestnenie na takomto verejne prístupnom zozname môže poškodiť povest' zamestnávateľa a spôsobiť tak problémy napr. pri hľadaní obchodných partnerov, zákazníkov alebo nových zamestnancov. Za spáchanie trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona môže podľa § 20 zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb súd uložiť právnickej osobe trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku alebo jeho časti, ak je potrebné oboznámiť verejnosť s odsudzujúcim rozsudkom, najmä vzhľadom na okolnosti alebo závažnosť trestného činu, alebo ak sa to vyžaduje z hľadiska ochrany bezpečnosti alebo zdravia ľudí, zvierat alebo majetku. Trest zverejnenia odsudzujúceho rozsudku spočíva v tom, že odsúdená právnická osoba zverejní na svoje náklady odsudzujúci rozsudok alebo súdom určenú časť takého rozsudku v Obchodnom vestníku alebo aj v jednej alebo viacerých prevádzkach alebo v organizačných zložkách právnickej osoby (ak tak stanoví súd) s uvedením názvu a sídla odsúdenej právnickej osoby. V odsudzujúcom rozsudku, ktorý má byť zverejnený, mu-

79 Pozri: <http://www.nip.sk/register/>

Tabuľka č.3 - pokračovanie

	sia byť pred zverejnením údaje umožňujúce identifikáciu osoby, ktorá je odlišná od odsúdenej právnickej osoby, anonymizované. Súd súčasne určí aj lehotu, v ktorej má byť rozsudok zverejnený.
	<i>Platia rovnaké informácie ako pri nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín bez povolenia na pobyt, s výnimkou trestného činu neoprávneného zamestnávania podľa § 251a Trestného zákona, ktorý na osobe s legálnym pobytom spáchaný nemôže byť.</i>

V príslušnom právnom predpise sa pri sankciách nerozlišuje, či došlo k úmyselnému alebo neúmyselnému porušeniu zákazu nelegálneho zamestnávania⁸⁰. Podľa zákona o nelegálnej práci však právnická alebo fyzická osoba nie je zodpovedná za nelegálne zamestnávanie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území SR v rozpore s osobitným predpisom a ktorý vykonáva závislú prácu, ak si splnila povinnosti podľa osobitného predpisu (zamestnala štátneho príslušníka tretej krajiny len vtedy, keď je to možné podľa zákona o službách zamestnanosti) a nevedela, že doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt boli sfalšované. Zamestnávateľ musí navyše podľa tohto zákona okrem iného splniť aj tieto povinnosti: vyžiadať si od štátneho príslušníka tretej krajiny pred jeho prijatím do zamestnania platný doklad o pobyte alebo iné oprávnenie na pobyt podľa osobitného predpisu, uchovávať kópiu dokladu o pobyte alebo iného oprávnenia na pobyt počas trvania zamestnania štátneho príslušníka tretej krajiny.

Podľa § 59 ods. 3 Zákonníka práce sa pracovný pomer cudzinca alebo osoby bez štátnej príslušnosti, ak k jeho skončeniu nedošlo už iným spôsobom, skončí dňom, ktorým sa má skončiť jeho pobyt na území SR podľa vykonateľného rozhodnutia o odňatí povolenia na pobyt, alebo dňom nadobudnutia právoplatnosti rozsudku ukladajúceho tejto osobe trest vyhostenia, alebo dňom uplynutia lehoty, na ktoré bolo vydané povolenie na pobyt na území SR.

Podľa zákona o službách zamestnanosti môže zamestnávateľ zamestnávať len štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý je: držiteľom modrej karty Európskej únie (ďalej len modrej karty); má udelený prechodný pobyt na účel zamestnania na základe potvrdenia o možnosti obsadenia voľného pracovného miesta; má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt na účel zamestnania, ak sa v osobitnom predpise nestanovuje inak;

má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt na účel zlúčenia rodiny; má udelené povolenie na zamestnanie a udelený prechodný pobyt štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v členskom štáte Európskej únie, ak osobitný predpis neustanovuje inak; alebo spĺňa podmienky podľa § 23a daného zákona.

V prípade, že mu bolo zrušené takéto povolenie na pobyt, resp. zanikne modrá karta, zaniká štátnemu príslušníkovi tretej krajiny aj povolenie na zamestnanie a nemôže byť ďalej zamestnávateľom. Podľa zákona o pobyte cudzincov policajný útvar písomne alebo elektronicky informuje zamestnávateľa o zániku prechodného pobytu (na účel zamestnania, na účel zlúčenia rodiny, prechodného pobytu štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý má priznané postavenie osoby s dlhodobým pobytom v inom členskom štáte), resp. modrej karty do troch pracovných dní. O danej skutočnosti informuje policajný útvar v rovnakej lehote aj ÚPSVaR (v prípade zániku modrej karty) a úrad práce SVaR (v prípade zániku jedného z uvedených druhov prechodného pobytu).

Do legislatívy SR boli transponované trestnoprávne sankcie pre zamestnávateľov v súlade s článkom 9 ods. 1 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES z 18. júna 2009, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov (pozri tabuľku č. 4). V SR za trestný čin neoprávneného zamestnávania možno trestať aj zamestnávateľa, ktorý je právnickou osobou, a to na základe nového zákona č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb. Dostupné štatistické údaje o počte odsúdených za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín za roky 2014 – 2016 podľa trestných činov uvedených v článku 9 ods. 1 smernice 2009/52/ES, sú uvedené v **tabuľke A** v prílohe.

Tabuľka č. 4: Trestnoprávne sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov

Trestnoprávne sankcie pre zamestnávateľov	Opis transpozície
a) porušenie pokračuje alebo sa neustále opakuje;	<p>Zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon:</p> <p>§ 37 m): priťažujúcou okolnosťou je to, že páchatel' bol už za trestný čin odsúdený; súd môže podľa povahy predchádzajúceho odsúdenia na túto okolnosť neprihliadať.</p> <p>§ 41 ods. 3: ak súd odsudzuje páchatela za ďalší čiastkový útok, ktorý tvorí súčasť pokračovacieho trestného činu, za ktorého iný čiastkový útok bol súdom prvého stupňa vyhlásený odsudzujúci rozsudok, ktorý už nadobudol právoplatnosť, zruší v rozsudku skorší výrok o vine o pokračovacom trestnom čine a trestných činoch spáchaných s ním v jednočinnom súbehu, celý výrok o treste, ako aj ďalšie výroky, ktoré majú podklad v uvedenom výroku o vine. Súd pri viazanosti skutkovými zisteniami v zrušenom rozsudku znova rozhodne o vine za pokračovací trestný čin vrátane nového čiastkového útoku, prípadne za trestné činy spáchané s ním v jednočinnom súbehu, ako aj o spoločnom treste za pokračovací trestný čin, ktorý nesmie byť miernejší než trest uložený na základe skoršieho rozsudku. Súd prípadne rozhodne aj o nadväzujúcich výrokoch, ktoré majú podklad vo výroku o vine. Ak sa ukladá trest za viac trestných činov primerane sa použijú ustanovenia § 42 ods. 1 a 2 a § 43.</p> <p>§ 122 ods. 9, 10, 12: trestný čin je spáchaný opakovane, ak páchatel' postupne spáchal viac rovnakých trestných činov opakovanými samostatnými činmi, medzi ktorými nie je žiadna objektívna alebo subjektívna súvislosť, pričom trestnosť každého z nich sa posudzuje samostatne. Pokračovacím trestným činom je, ak páchatel' pokračoval v páchaní toho istého trestného činu. Trestnosť všetkých čiastkových útokov sa posudzuje ako jeden trestný čin, ak všetky čiastkové útoky toho istého páchatela spája objektívna súvislosť v čase, spôsobe ich páchania a v predmete útoku, ako aj subjektívna súvislosť, najmä jednotiaci zámer páchatela spáchať uvedený trestný čin; to neplatí vo vzťahu k čiastkovým útokom spáchaným mimo územia Slovenskej republiky. Za trváci trestný čin sa považuje vyvolanie a udržiavanie alebo len udržiavanie protiprávneho stavu.</p>

Tabuľka č.4 - pokračovanie

	<p>§ 251a ods. 2 písm. b): odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin závažnejším spôsobom konania.</p> <p>§ 138 písm. b): závažnejším spôsobom konania sa rozumie páchanie trestného činu po dlhší čas.</p>
b) porušenie sa týka súčasného zamestnávania významného počtu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu;	<p>Trestný zákon</p> <p>§ 251a ods. 2 písm. b): odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1, bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin závažnejším spôsobom konania.</p> <p>§ 138 písm. j): závažnejším spôsobom konania sa rozumie páchanie trestného činu na viacerých osobách.</p> <p>§ 127 ods. 12: viacerými osobami sa na účely tohto zákona rozumejú najmenej tri osoby.</p>
c) k porušeniu dochádza za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok;	<p>Trestný zákon</p> <p>§ 251a ods. 2 písm. c): odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok vrátane pracovných podmienok vyplývajúcich z diskriminácie, keď existuje nápadný nepomer v porovnaní s pracovnými podmienkami oprávnené zamestnaných osôb, ktorý má vplyv na zdravie a bezpečnosť, a je v rozpore s ľudskou dôstojnosťou.</p>
d) porušenia sa dopustí zamestnávateľ, ktorý, aj keď nebol obvinený alebo odsúdený za trestný čin v zmysle rámcového rozhodnutia 2002/629/SVV, využíva prácu alebo služby štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu s vedomím, že táto osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi;	<p>Trestný zákon</p> <p>§ 251a ods. 2 písm. d): odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin na osobe, ktorá je obeťou obchodovania s ľuďmi.</p>

Tabuľka č.4 - pokračovanie

	Trestný zákon
e) porušenie súvisí s nelegálnym zamestnávaním maloletých.	<p>§ 251a ods. 2 písm. a): odňatím slobody na šesť mesiacov až tri roky sa páchatel' potrestá, ak spácha čin uvedený v odseku 1 bez ohľadu na predchádzajúci postih za obdobný čin na chránenej osobe.</p> <p>§ 139 ods. 1 písm. a): chránenou osobou sa rozumie dieťa.</p> <p>§ 127 ods. 1: dieťaťom sa na účely tohto zákona rozumie osoba mladšia ako osemnásť rokov, ak nenadobudla plnoletosť už skôr.</p>

Zdroj: Tabuľka zhody právneho predpisu s právom Európskej únie. [http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-155686](citované 25.1.2017)

SR zároveň novelizovala legislatívu týkajúcu sa sankcií za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín.

Novou legislatívou v oblasti nelegálneho zamestnávania po júli 2014 je ustanovenie zákazu prijať prácu alebo službu s príslušnými sankciami účinné od 18. júna 2016. V zákone č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní boli v súvislosti s touto novelou, jedinou po júli 2014, novelizované ustanovenia §7b (Zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie) ods. 3 – 10.

Zákonom č. 351/2015 Z. z. o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb, ktorý je platný od 5. decembra 2015 a účinný od 18. júna 2016, sa zaviedlo viacero zmien v zákone o nelegálnej práci:

Do § 7b sa doplnili odseky 7 až 10, ktoré znejú takto:

“(7) Kontrolný orgán uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, za porušenie zákazu prijať prácu alebo službu podľa odseku 5 pokutu od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o dve a viac fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 eur.

(8) Pokutu podľa odseku 7 možno uložiť do dvoch rokov odo dňa prerokovania protokolu o výsledku kontroly a najneskôr do troch rokov odo dňa porušenia zákazu.

(9) Pokutu podľa odseku 7 nemožno uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, ktorým bola za to isté porušenie už právoplatne uložená pokuta iným kontrolným orgánom.

(10) Pokuta je príjmom štátneho rozpočtu.”

Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2009/52/ES z 18. júna 2009, ktorou sa stanovujú minimálne normy pre sankcie a opatrenia voči zamestnávateľom štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členských štátov, bola konkrétne zapracovaná do týchto všeobecne záväzných právnych predpisov SR: zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov, zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti, zákon č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy, zákon č. 528/2008 Z. z. o pomoci a podpore poskytovanej z fondov Európskej únie, zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnom zamestnávaní a nelegálnej práci, zákon č. 25/2006 Z. z. o verejnom obstarávaní, zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a už spomínaný zákon č. 300/2005 Z. z. Trestný zákon⁸¹. Dňa 1. júla 2016 nadobudol účinnosť zákon č. 91/2016 Z. z. o trestnej zodpovednosti právnických osôb, ktorým sa zavádza možnosť trestať za trestný čin neoprávneného zamestnávania aj samotnú právnickú osobu.

Silnou stránkou sankcionovania zamestnávateľov nelegálne zamestnávajúcich štátnych príslušníkov tretích krajín je, že pre zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie nie je rozhodujúce, či k spáchaniu deliktu došlo úmyselne alebo nie vzhľadom na uplatnenie objektívnej zodpovednosti. Za účinné opatrenie na potlačanie nelegálneho zamestnávania možno popri peňažných sankciách považovať aj vedenie centrálného verejne prístupného zoznamu fyzických osôb a právnických osôb, ktoré v predchádzajúcich piatich rokoch porušili zákaz nelegálneho zamestnávania. S uvedeným je spojené nevydanie potvrdenia o neporušení zákazu nelegálneho zamestnávania, bez ktorého nie je možné uchádzať sa o prostriedky poskytované z verejných zdrojov⁸².

Kontroly a pokuty pôsobia síce odstrašujúcim spôsobom, ale aby boli účinné, je potrebné posilniť technické, personálne a finančné kapacity inšpekcie.⁸³

81 Tabuľka zhody právneho predpisu s právom Európskej únie.[http://www.rokovania.sk/File.aspx/Index/Mater-Dokum-155686](citované 25.1.2017)

82 Dotazník NIP.

83 Bednárík R.: Potieranie nedeklarovanej práce. Analýza opatrení v krajinách EÚ a na Slovensku. Správa z II. etapy riešenia VÚ Nedeklarovaná práca na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015. [http://www.ceit.sk/IVPR/images/IVPR/vyskum/2015/Bednarik/bednarik_potieranie_2015.pdf] (citované 25.1.2017)

05

Dôsledky nelegálnej práce pre štátnych príslušníkov tretích krajín

Piata kapitola je zameraná na dôsledky nelegálnej práce na štátnych príslušníkov tretích krajín, ako aj na nástroje, ktoré majú nelegálnej práci zabrániť. Zároveň sa v nej približujú aj možnosti ochranných opatrení: úhrady dodatočných platieb a zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie. V kapitole sa opisujú aj prípadové štúdie týkajúce sa konkrétnych (hypotetických) situácií nelegálnej práce štátnych príslušníkov tretích krajín. Dostupné štatistické údaje o dôsledkoch nelegálnej práce na štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016 sa uvádzajú v **tabuľke D** a v **tabuľke E** v prílohe.

5.1 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny bez povolenia na pobyt

Na riešenie situácie nelegálne zamestnaného štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemá povolenie na pobyt, možno použiť viacero nástrojov, ktoré uvádzame ďalej.

Administratívne vyhostenie

Ak sa počas inšpekcie práce identifikuje nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý nemá povolenie na pobyt, treba túto skutočnosť dostatočne preukázať, keďže na mieste výkonu kontroly vzniká len podozrenie, že osoba je nelegálne zamestnaná. Príslušný IP, úrad práce SVaR alebo ÚPSVaR musí v takomto prípade ukončiť konanie vo vzťahu k tomu, či išlo o nelegálne zamestnávanie, resp. o nelegálnu prácu⁸⁴. Kontrolné orgány sú následne povinné oznámiť zistenie viacerým inštitúciám vrátane cudzineckej polície.

IP zašle príslušnému OCP PZ protokol o tom, že došlo k nelegálnemu zamestnávaniu/nelegálnej práci štátneho príslušníka tretej krajiny. Príslušné OCP PZ začne v danej veci konať a spustí sa proces administratívneho vyhostenia.

Policijské služby hraničnej a cudzineckej polície riešia štátneho príslušníka tretej krajiny vo vzťahu k jeho neoprávnenému pobytu. Vo vzťahu k nelegálnej práci možno administratívne vyhostiť štátneho príslušníka tretej krajiny z dôvodu, ak iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy.

Keďže v konaní o administratívnom vyhostení štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý nemá platné povolenie na pobyt, existuje riziko úteku⁸⁵, môže byť štátny príslušník tretej krajiny zaistený. Zaistený môže byť aj vtedy, ak sa vyhýba alebo bráni procesu prípravy výkonu administratívneho vyhostenia, resp. na účel výkonu administratívneho vyhostenia alebo výkonu trestu vyhostenia.

Z praktickej činnosti IP vyplýva, že ak bol už štátny príslušník administratívne vyhostený za neoprávnený pobyt, nie je možné ukončiť konanie vo vzťahu k nelegálnej práci cudzinca na území SR⁸⁶.

Dobrovoľný odchod

Ako je uvedené vyššie, policajný útvar administratívne vyhostí štátneho príslušníka tretej krajiny, ak má neoprávnený pobyt na území SR alebo ak iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy. Ak má doklady potrebné na vycestovanie, možno mu uložiť v konaní o administratívnom vyhostení lehotu na vycestovanie, čo znamená,

⁸⁴ Dotazník ÚHCP P PZ.

⁸⁵ Rizikom úteku štátneho príslušníka tretej krajiny je podľa zákona o pobyte cudzincov stav, keď na základe dôvodnej obavy alebo priamej hrozby možno predpokladať, že štátny príslušník tretej krajiny ujde alebo sa bude skrývať, najmä ak nemožno jeho totožnosť ihneď zistiť, nemá udelený pobyt podľa tohto zákona alebo ak mu hrozí uloženie zákazu vstupu na viac ako tri roky.

⁸⁶ Dotazník ÚHCP P PZ.

že môže vycestovať v rámci dobrovoľného odchodu. To však neplatí v prípade, že existuje zákonný dôvod na jeho zaistenie. Podľa zákona o pobyte cudzincov Policajný útvar v rozhodnutí o administratívnom vyhostení neurčí lehotu na vycestovanie, ak možno predpokladať, že štátny príslušník tretej krajiny ujde alebo bude iným spôsobom mariť alebo sťažovať výkon rozhodnutia o administratívnom vyhostení, najmä ak nemožno zistiť jeho totožnosť, ak možno štátneho príslušníka tretej krajiny zaistiť alebo ak štátny príslušník tretej krajiny ohrozuje bezpečnosť štátu, verejný poriadok, verejné zdravie alebo práva a slobody iných.

Zákaz vstupu

Podľa zákona o pobyte cudzincov policajný útvar rozhodne o zákaze vstupu na územie SR alebo na územie všetkých členských štátov, ak štátny príslušník tretej krajiny nevycestoval v lehote určenej v rozhodnutí o administratívnom vyhostení. To však neplatí, ak mu bol zákaz vstupu uložený už v rozhodnutí o administratívnom vyhostení. Ak policajný útvar v rozhodnutí o administratívnom vyhostení neurčí podľa zákona lehotu na vycestovanie, vždy sa uloží zákaz vstupu.

Ak má štátny príslušník neoprávnený pobyt na území SR alebo ak iným spôsobom závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy, môže policajný útvar v rozhodnutí o administratívnom vyhostení uložiť aj zákaz vstupu na jeden až päť rokov (v prípade neoprávneného pobytu) a na jeden až tri roky (v prípade závažného alebo opakovaného porušenia všeobecných záväzných predpisov).

To znamená, že ak sa preukáže, že je štátny príslušník tretej krajiny na území SR neoprávnené, a zároveň sa preukáže, že nelegálne pracoval, a teda závažne porušil alebo opakovane porušil všeobecne záväzné predpisy, možno mu podľa § 82 ods. 3 zákona o pobyte cudzincov uložiť zákaz vstupu na jeden až päť rokov.

Policajný útvar pri ukladaní lehoty zákazu vstupu podľa § 82 ods. 4 zákona o pobyte cudzincov osobitne zohľadňuje skutočnosť, či štátny príslušník tretej krajiny už bol vyhostený alebo či vstúpil na územie SR počas trvania zákazu vstupu.

Udelenie pokuty

Kontrolné orgány (NIP, IP, ÚPSVaR a úrady práce SVaR) sú oprávnené uložiť pokutu za nelegálnu prácu. Podľa zákona o nelegálnej práci sa priestupku dopustí ten, kto vykonáva nelegálnu prácu, a za tento priestupok možno uložiť pokutu do 331 EUR.

Sankcia za priestupok nelegálnej práce sa teda neukladá obligatórne na rozdiel od sankcie za nelegálne zamestnávanie, a IP preto tento inštitút nevyužíva. Ani ÚPSVaR a úrady práce SVaR sankcionovanie nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín často nevyužívajú. V období rokov 2014 – 2016 udelili len jednu pokutu nelegálne pracujúcemu štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, a to vo výške 200 EUR⁸⁷.

Za neoprávnený pobyt na území SR hrozí štátnemu príslušníkovi tretej krajiny podľa zákona o pobyte cudzincov pokuta do výšky 1 600 EUR.

Zaistenie

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný a zdržiava sa na území SR neoprávnené, môže byť podľa § 88 zákona o pobyte cudzincov zaistený. Dôvody uvedené v časti o administratívnom vyhostení sa vzťahujú na zaistenie štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa na území SR zdržiava neoprávnené a nebol nelegálne zamestnaný rovnako ako na toho, ktorý bol identifikovaný ako nelegálne zamestnaný. Skutočnosť, že štátny príslušník tretej krajiny vykonával nelegálnu prácu, resp. vzniklo podozrenie, že vykonával nelegálnu prácu nemá vplyv na jeho zaistenie⁸⁸.

Udelenie pracovného povolenia

V relevantnej slovenskej legislatíve nie je obsiahnutá možnosť udeliť pracovné povolenie nelegálne zamestnanému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý nemá platné povolenie na pobyt v SR. Podľa IP nemožno nelegálnu prácu tolerovať⁸⁹.

Udelenie pobytu

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý sa zdržiava na území SR neoprávnené, nemôže požiadať o udelenie pobytu na území SR. Podľa § 58 zákona o pobyte cudzincov je však možné, aby požiadal o tolerovaný pobyt na území SR,

87 Dotazníky NIP a ÚPSVaR.

88 Zdroj: ÚHCP P PZ.

89 Dotazník NIP.

ktorý je dočasný: na obdobie, kým trvajú dôvody na jeho udelenie. V tomto prípade mu však musí byť najprv vydané rozhodnutie o administratívnom vyhostení⁹⁰.

Podľa zákona o pobyte cudzincov policajný útvar udelí tolerovaný pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ak nie je dôvod na zamietnutie žiadosti, ak je prekážka jeho administratívneho vyhostenia podľa § 81 tohto zákona a ak jeho vycestovanie nie je možné a jeho zaistenie nie je účelné. Ďalej v texte sa opisuje aj situácia, keď je štátny príslušník tretej krajiny identifikovaný ako obeť obchodovania s ľuďmi.

Policajný útvar na základe žiadosti orgánu činného v trestnom konaní môže udeliť tolerovaný pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok, alebo nelegálne zamestnanej maloletej osobe, ak je prítomnosť tohto štátného príslušníka tretej krajiny na území SR nevyhnutná na účely trestného konania. Policajný útvar udelí tolerovaný pobyt na 180 dní a môže ho predĺžiť o ďalších 180 dní, a to aj opakovane, až do právoplatného skončenia trestného konania alebo dovtedy, kým štátnemu príslušníkovi tretej krajiny nebude uhradená dlžná suma odmeny za vykonanú prácu. Orgán činný v trestnom konaní alebo osoba poverená MV SR oboznámi štátného príslušníka tretej krajiny s možnosťou a s podmienkami udelenia tohto druhu tolerovaného pobytu a s právami a povinnosťami, ktoré z neho vyplývajú.

Obeť obchodovania s ľuďmi

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý bol identifikovaný ako obeť obchodovania s ľuďmi a má najmenej 18 rokov, sa v rámci procesu núteného návratu môže rozhodnúť, či chce vstúpiť do konania o udelenie tolerovaného pobytu pre obchodované osoby. Štátny príslušník tretej krajiny je informovaný o možnostiach a podmienkach udelenia tolerovaného pobytu z tohto dôvodu a o právach a povinnostiach, ktoré z neho vyplývajú. Zároveň je informovaný aj o možnosti vstupu do Programu podpory a ochrany obetí obchodovania s ľuďmi⁹¹. Štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je obeťou obchodovania s ľuďmi a má najmenej 18 rokov, sa udeľuje tolerovaný pobyt na najviac 90 dní, počas ktorých sa rozhodne, či bude spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní pri objasňovaní trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi. Túto lehotu možno na žiadosť osoby poverenej MV

⁹⁰ Dotazník ÚHCP P PZ.

⁹¹ Pozri Kubovičová, K.: Identifikácia obetí obchodovania s ľuďmi v procese medzinárodnej ochrany a nútených návratov v Slovenskej republike. Malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. [https://emn.sk/sk/studie-emn/item/download/1050_3904f29190200ccaff77a03962b4996.html]

SR predĺžiť o 30 dní. Udelenie tolerovaného pobytu počas tejto lehoty na premyslenie nie je podmienené spolupracou s políciou. Ďalšie udelenie/predĺženie tolerovaného pobytu je podmienené rozhodnutím štátného príslušníka tretej krajiny o tom, že bude spolupracovať s orgánmi činnými v trestnom konaní. Podľa zákona o pobyte cudzincov policajný útvar udelí tolerovaný pobyt štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý je obeťou obchodovania s ľuďmi, ak má najmenej 18 rokov najmenej na 180 dní, a to aj opakovane, ak je prítomnosť štátného príslušníka tretej krajiny na území SR nevyhnutná na účely trestného konania. Policajný útvar však tolerovaný pobyt neudelí, ak sa preukáže, že žiadateľ neprerušil kontakty s osobami podozrivými zo spáchania trestného činu súvisiaceho s obchodovaním s ľuďmi alebo ich z vlastnej vôle obnovil.

Policajný útvar rozhodne o žiadosti o udelenie tolerovaného pobytu alebo o žiadosti o predĺženie tolerovaného pobytu do 15 dní od podania žiadosti policajnému útvaru. Po splnení zákonom stanovených podmienok sa štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sú obeťami obchodovania s ľuďmi a majú udelený tolerovaný pobyt, umožňuje požiadať aj o prechodný alebo trvalý pobyt na území SR.

5.2 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny s povolením na pobyt

Situácia nelegálne zamestnaného štátného príslušníka tretej krajiny, ktorý má povolenie na pobyt a ktorý bol úradmi identifikovaný, sa môže riešiť viacerými nástrojmi:

Odňatie pobytu

Ak sa počas inšpekcie/kontroly identifikuje nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny, ktorý má platné povolenie na pobyt, môže byť jeho povolenie na pobyt zrušené. Výkon nelegálnej práce však nie je samostatným dôvodom na zrušenie pobytu. V takomto prípade sa postupuje podľa príslušných ustanovení zákona o pobyte cudzincov vzhľadom na druh pobytu, ktorý má štátny príslušník tretej krajiny udelený. Každý prípad je však veľmi individuálny, napr. vo vzťahu k udelenému prechodnému pobytu by pobyt zo zákona zanikol, ak by bol štátny príslušník tretej krajiny administratívne vyhostený⁹².

⁹² Dotazník ÚHCP P PZ.

Udelenie pracovného povolenia

Slovenská legislatíva neobsahuje možnosť udeliť pracovné povolenie nelegálne zamestnanému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny, ktorý má platné povolenie na pobyt v SR. Ako už bolo uvedené, nelegálnu prácu nemožno tolerovať⁹³.

Zaistenie

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je nelegálne zamestnaný a má platné povolenie na pobyt, môže byť zaistený podľa § 88 zákona o pobyte cudzincov, ak sa zistí dôvod na jeho administratívne vyhostenie.

Administratívne vyhostenie

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je nelegálne zamestnaný a má platné povolenie na pobyt, môže byť administratívne vyhostený. Vo vzťahu k preukázanému vykonávaniu nelegálnej práce na území SR možno podľa okolností konkrétneho prípadu ako dôvod na vydanie administratívneho vyhostenia použiť skutočnosť, že vykonával inú činnosť, než na akú mu bol udelený prechodný pobyt alebo vízum, alebo iným spôsobom závažne alebo opakovane porušil všeobecne záväzné právne predpisy. Ako už bolo uvedené, ak mal udelený prechodný pobyt, vydaním rozhodnutia o administratívnom vyhostení mu takýto pobyt zo zákona zaniká.

5.3 Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny s udeleným pobytom v inom členskom štáte

Výkon nelegálnej práce sa v SR považuje za priestupok. Sankciou za tento priestupok je pokuta do výšky 331 EUR. Ak sa štátny príslušník tretej krajiny s udeleným pobytom v inom členskom štáte EÚ dopustí tohto priestupku opakovane, alebo sa v minulosti už dopustil iného porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov SR, môže byť za výkon nelegálnej práce aj administratívne vyhostený a môže mu byť uložený zákaz vstupu do SR na 1 až 3 roky.

Ak má štátny príslušník tretej krajiny udelený pobyt v inom členskom štáte a v SR sa dopustí nelegálnej práce, policajný útvar kontaktuje aj orgány členského štátu, kde má udelený pobyt, a oznámi im, že osoba bude administratívne vyhostená z územia SR. Následne sa zvažujú špecifiká každého prípadu: buď je osoba vyhostená z územia SR na územie členského štátu, v ktorom má

⁹³ Dotazník NIP.

pobyt, ak daný štát osobu prijme späť, alebo jej členský štát zruší pobyt na jeho území, ak je to legislatívne možné. Takéto prípady sú veľmi špecifické: prihliada sa na druh udeleného pobytu v členskom štáte, rodinný a súkromný život, ako aj skutočnosť, či sa osoba už dopustila v minulosti konania, ktoré by bolo v rozpore s predpismi členského štátu a pod.⁹⁴

5.4 Úhrada dodatočných platieb a zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie

V § 7a zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci sa výslovne upravuje povinnosť zamestnávateľa (právnickej alebo fyzickej osoby), ktorému bola uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny bez povolenia na pobyt, uhradiť dodatočné platby: konkrétne dohodnutú dlžnú mzdu osobe, ktorú nelegálne zamestnával, náklady súvisiace s doručením dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa nelegálne zamestnaná fyzická osoba vrátila alebo bola administratívne vyhostená, a dane a príspevky na sociálne a zdravotné zabezpečenie⁹⁵.

Ak právnická alebo fyzická osoba, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny bez povolenia na pobyt, alebo nelegálne zamestnaná fyzická osoba nepreukáže inak, dohodnutou dlžnou mzdou je mesačná minimálna mzda podľa osobitného predpisu⁹⁶ alebo mzda dohodnutá v kolektívnej zmluve pre porovnateľného zamestnanca, ak je v kolektívnej zmluve mzda upravená priaznivejšie, než je výška mesačnej minimálnej mzdy.

Ak právnická alebo fyzická osoba, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania štátneho príslušníka tretej krajiny bez povolenia na pobyt, alebo nelegálne zamestnaná fyzická osoba nepreukáže inak, pri stanovovaní dohodnutej dlžnej mzdy sa predpokladá, že pracovnoprávny vzťah trval tri mesiace.

⁹⁴ Dotazník ÚHCP P PZ.

⁹⁵ Ide o dodatočnú platbu v sume rovnajúcej sa preddavku na daň z príjmu, dani z príjmu, daňovému nedoplatku na daň z príjmu, poisťnému na sociálne poistenie podľa osobitného predpisu, povinných príspevkov na starobné dôchodkové sporenie podľa osobitného predpisu, príspevku na doplnkové dôchodkové sporenie podľa osobitného predpisu a poisťnému na povinné verejné zdravotné poistenie podľa osobitného predpisu, ktoré by bola povinná odvieť, ak by nelegálne zamestnanú fyzickú osobu riadne zamestnávala, vrátane príslušných sankcií a pokút podľa osobitných predpisov.

⁹⁶ Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde.

Podľa § 7b zákona o nelegálnej práci môže zodpovednosť za zaplatenie dodatočných platieb prejsť aj na iné osoby – dodávateľov, ktorí sa podieľali na predmetnej dodávke tovaru, práce či služby.

Podľa § 7c zákona o nelegálnej práci je kontrolný orgán pri výkone kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania povinný informovať štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný a nemal povolenie na pobyt, o jeho práve podať podnet, ak mu nebola vyplatená dohodnutá mzda, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o práve na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený, na náklady právnickej osoby alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. Štátni príslušníci tretích krajín sú teda informovaní o svojich právach pri výkone inšpekcie práce kontrolnými orgánmi (IP, ÚPSVaR a úrady práce SVaR).

Zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie sa stanovuje v § 7 zákona o nelegálnej práci. Podľa tohto paragrafu povinnosť právnickej alebo fyzickej osoby zaplatiť na základe vykonateľného rozhodnutia pokutu za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania alebo dodatočné platby (dohodnutú dlžnú mzdu a náklady súvisiace s jej doručením do krajiny, do ktorej sa nelegálne zamestnaná fyzická osoba vrátila alebo bola administratívne vyhostená), prechádza, ak tento nárok nebolo možné uspokojiť v exekučnom konaní na právnickú alebo fyzickú osobu, pre ktorú právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania, na základe zmluvy dodáva prácu, tovar alebo poskytuje služby, alebo právnickú alebo fyzickú osobu, ktorá sa na základe zmluvy o dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby sprostredkovane podieľa na dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby podľa vyššie uvedeného.

Postup zodpovednosti sa uplatní len ak sa preukáže, že štatutárny orgán danej právnickej osoby alebo fyzická osoba, alebo ich vedúci zamestnanec vedel, že právnická alebo fyzická osoba, z ktorej by mala prejsť povinnosť zaplatiť pokutu alebo dodatočné platby, porušila zákaz nelegálneho zamestnávania.

Uvedené sa neuplatní na právnickú osobu a fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom, na ktorú sa vzťahuje zákaz prijať prácu alebo službu. Podľa tohto zákazu, právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, nesmie prijať prácu alebo službu, ktorú jej na základe zmluvy dodáva alebo poskytuje poskytovateľ služby (právnická alebo fyzická osoba) prostredníctvom fyzickej osoby, ktorú nelegálne zamestnáva, ak ide o cezhraničné poskytovanie služby v trvaní viac ako päť dní v období 12 mesiacov od prvého poskytnutia

služby, alebo ak ide o vnútroštátnu dodávku práce alebo cezhraničnú dodávku práce (v tomto prípade sa myslí dodanie zamestnancov ADZ). Poskytovateľ služby je povinný poskytnúť na požiadanie právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, ktorým dodáva prácu alebo poskytuje službu, bezodkladne a v nevyhnutnom rozsahu doklady a osobné údaje fyzických osôb, prostredníctvom ktorých im dodáva prácu alebo poskytuje službu. Ide o doklady/osobné údaje potrebné na to, aby právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, mohla skontrolovať, či poskytovateľ služby neporušuje zákaz nelegálneho zamestnávania.

Spoločnosť, ktorá si cezhraničné poskytovanie služieb alebo domácu či cezhraničnú dodávku práce objednáva, čiže využíva služby ADZ, si teda musí overiť, či pracovníci jeho dodávateľa/pridelení pracovníci nepracujú nelegálne, a to prostredníctvom pracovných zmlúv, následného overenia údajov v pracovnej zmluve (napríklad na základe dokladu totožnosti), overenia, do ktorého systému sociálneho zabezpečenia zamestnanec patrí a či ho zamestnávateľ naozaj aj prihlásil a overenia splnenia podmienok pri zamestnávaní cudzincov⁹⁷.

Vo vzťahu k povinnosti uhradiť dodatočné platby je prekážka. Konkrétne ide o vyššie uvedenú povinnosť právnickej osoby alebo fyzickej osoby zaplatiť na základe vykonateľného rozhodnutia dodatočné platby, ktorá sa uplatní, len ak sa preukáže, že štatutárny orgán právnickej osoby alebo fyzická osoba, alebo ich vedúci zamestnanec vedeli, že právnická osoba alebo fyzická osoba, z ktorej by mala prejsť povinnosť zaplatiť pokutu alebo dodatočné platby, porušila zákaz nelegálneho zamestnávania⁹⁸. Preukazovanie tejto skutočnosti je v praxi problematické.

V slovenskej legislatíve nie je známy inštitút „náklady na život“, a preto sa náklady na život od zamestnávateľa nevymáhajú. Zamestnávateľ nelegálne zamestnávajúci štátneho príslušníka tretej krajiny však musí zaplatiť náklady súvisiace s administratívnym vyhostením daného štátneho príslušníka tretej krajiny.

Podľa zákona o pobyte cudzincov tvoria náklady spojené s administratívnym vyhostením: náklady na ubytovanie, stravovanie a dopravu štátneho príslušníka tretej krajiny, náklady spojené so zaistením štátneho príslušníka tretej krajiny a všetky ostatné nevyhnutné peňažné náklady na štátneho príslušníka tretej krajiny. V prípade zaistenia štátneho príslušníka tretej krajiny sa k úhrade pripočítajú aj náklady uvedené vo výpise z jeho osobnej karty – náklady

97 Accacce Slovakia. News Flash 1. júla 2016. Zmeny v Zákone o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní účinné od 18.6.2016. <http://accace.sk/newsroom/aktualne-novinky/114909/105003/zmeny-v-zakone-o-nelegálnej-praci-a-nelegálnom-zamestnavani-ucinne-od-1862016-news-flash> (citované 26.1.2017)

98 Dotazník NIP.

na stravovanie (na základe presných sadzieb), náklady na dopravu, doplatky za lieky. Náklady na ubytovanie na jedného zaisteného nemožno objektívne stanoviť, preto sa neúčtujú⁹⁹. Policajný útvar vystavuje pred vyhostením štátneho príslušníka tretej krajiny výpočet týchto nákladov, ktorý následne doručí osobe zodpovednej za úhradu nákladov.

Tieto náklady je povinný uhradiť zamestnávateľ, ktorý štátneho príslušníka tretej krajiny nelegálne zamestnal. Ďalej má v poradí zodpovednosť za úhradu nákladov spojených s administratívnym vyhostením: i) ten, kto štátnemu príslušníkovi tretej krajiny nelegálne zamestnanie sprostredkoval; ii) ten, pre koho osoba, ktorá štátneho príslušníka tretej krajiny nelegálne zamestnala, dodáva prácu alebo tovar alebo poskytuje služby na základe zmluvy; iii) ten, kto sa na základe zmluvy o dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby sprostredkovane podieľa na dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby. Ak z nejakého dôvodu nedôjde k úhrade týmito stranami, podľa zákona o pobyte cudzincov môže povinnosť úhrady prípadne prejsť na toho, kto sa k tomu zaviazal v overenom pozvaní alebo na dopravcu¹⁰⁰. O úhrade nákladov spojených s administratívnym vyhostením rozhoduje policajný útvar. Ak nie je možné zabezpečiť úhradu nákladov spojených s administratívnym vyhostením, hradí ich štát prostredníctvom MV SR.

Aj pri úhrade nákladov za administratívne vyhostenie platí, že zodpovednosť za úhradu nákladov má ten, komu osoba, ktorá štátneho príslušníka tretej krajiny nelegálne zamestnala, na základe zmluvy dodávala prácu alebo tovar alebo poskytuje služby, ako aj ten, kto sa na základe zmluvy o dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby sprostredkovane podieľal na dodávke práce, tovaru alebo poskytnutí služby, len vtedy, ak o porušení zákazu nelegálneho zamestnávania vedela osoba, ktorá v mene osoby uzatvorila zmluvu.

V legislatíve SR sa nelegálne zamestnanému štátnemu príslušníkovi tretej krajiny takisto umožňuje podať návrh proti zamestnávateľovi a uplatniť si svoje nároky, a to aj v prípade, ak už bol administratívne vyhostený a vrátil sa alebo bol vrátený do krajiny pôvodu. Ide o všeobecné ustanovenia týkajúce sa práva na súdnu a inú právnu ochranu.

Ako už bolo uvedené, kontrolný orgán je pri výkone kontroly nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania povinný informovať štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý bol nelegálne zamestnaný a nemal povolenie na pobyt/na zamestnanie, o jeho práve podať podnet na inšpekciu práce, ak mu do-

99 Ad-Hoc Query on Payment of the Costs Associated with (Administrative) Expulsion [Ad hoc otázka EMN o platbách nákladov súvisiacich s (administratívnym) vyhostením].

100 Ibidem.

hodnutá mzda nebola vyplatená, o jeho práve uplatniť si nárok na dohodnutú dlžnú mzdu a o jeho práve na doručenie dlžnej mzdy do krajiny, do ktorej sa vráti alebo bude administratívne vyhostený, na náklady právnickej alebo fyzickej osoby, ktorej bola právoplatne uložená pokuta za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania. Podľa informácií NIP štátni príslušníci tretích krajín väčšinou svoje právo podať podnet na inšpekciu práce v týchto prípadoch nevyužívajú.¹⁰¹

Právnická osoba¹⁰², ktorej cieľom alebo predmetom činnosti je ochrana práv a záujmov štátnych príslušníkov tretích krajín, môže na základe plnej moci zastupovať štátneho príslušníka tretej krajiny v občianskom súdnom konaní vo veci ochrany jeho práv.

SR novelizovala legislatívu týkajúcu sa dodatočných platieb a zodpovednosti za dodatočné platby. Zákonom č. 351/2015 Z. z. o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb, ktorý je platný od 5. decembra 2015 a účinný od 18. júna 2016 sa zaviedlo viacero zmien v zákone o nelegálnej práci.

Na základe pôvodného znenia zákona bolo možné preniesť zodpovednosť za nelegálne zamestnávanie (pokutu a dodatočné platby), ak štatutárny orgán právnickej osoby alebo fyzická osoba – podnikateľ, alebo osoba nimi poverená na uzatvorenie zmluvy o dodaní práce alebo o poskytovaní služby vedela, že právnická osoba alebo fyzická osoba, z ktorej prešla povinnosť zaplatiť pokutu za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania alebo dodatočné platby, porušila zákaz nelegálneho zamestnávania. V novelizovanom znení sa tento postup upravuje pri situáciách, ak o nelegálnom zamestnávaní vedeli: štatutárny orgán právnickej osoby alebo fyzická osoba – podnikateľ alebo ich vedúci zamestnanec.

Nové znenie § 7b ods. 3 zákona o nelegálnej práci je:

„3) Postup podľa odseku 2 sa uplatní, len ak sa preukáže, že štatutárny orgán právnickej osoby podľa odseku 2 písm. a) alebo písm. b) alebo fyzická osoba podľa odseku 2 písm. a) alebo písm. b), alebo ich vedúci zamestnanec vedeli, že právnická osoba alebo fyzická osoba, z ktorej by mala prejsť povinnosť zaplatiť pokutu alebo dodatočné platby podľa odseku 2, porušila zákaz nelegálneho zamestnávania.“

101 Dotazník NIP.

102 Založená alebo zriadená podľa osobitného predpisu: zákon č. 83/1990 Zb. o združovaní občanov, zákon č. 147/1997 Z. z. o neinvestičných fondoch a o doplnení zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 207/1996 Z. z., zákon č. 213/1997 Z. z. o neziskových organizáciách poskytujúcich všeobecne prospešné služby a zákon č. 34/2002 Z. z. o nadáciách a o zmene Občianskeho zákonníka.

Ďalej sa do § 7b doplnili odseky 4 až 10, ktoré znejú:

„4) Postup podľa odseku 2 sa neuplatní na právnickú osobu a fyzickú osobu, ktorá je podnikateľom, na ktoré sa vzťahuje zákaz prijať prácu alebo službu podľa odseku 5.

5) Právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, nesmie prijať prácu alebo službu, ktorú jej na základe zmluvy dodáva alebo poskytuje právnická osoba alebo fyzická osoba (ďalej len „poskytovateľ služby“) prostredníctvom fyzickej osoby, ktorú nelegálne zamestnáva, ak ide

a) o cezhraničné poskytovanie služby po dobu presahujúcu päť dní v období 12 mesiacov od prvého poskytnutia služby alebo

b) o vnútroštátnu dodávku práce alebo cezhraničnú dodávku práce.

6) Poskytovateľ služby je povinný na požiadanie právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, ktorým dodáva prácu alebo poskytuje službu podľa odseku 5, bezodkladne poskytnúť v nevyhnutnom rozsahu doklady a osobné údaje fyzických osôb, prostredníctvom ktorých im dodáva prácu alebo poskytuje službu, ktoré sú potrebné na to, aby právnická osoba alebo fyzická osoba, ktorá je podnikateľom, mohli skontrolovať, či poskytovateľ služby neporušuje zákaz nelegálneho zamestnávania.

(7) Kontrolný orgán uloží právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, za porušenie zákazu prijať prácu alebo službu podľa odseku 5 pokutu od 2 000 eur do 200 000 eur, a ak ide o dve a viac fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 eur.

(8) Pokutu podľa odseku 7 možno uložiť do dvoch rokov odo dňa prerokovania protokolu o výsledku kontroly a najneskôr do troch rokov odo dňa porušenia zákazu.

(9) Pokutu podľa odseku 7 nemožno uložiť právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, ktorým bola za to isté porušenie už právoplatne uložená pokuta iným kontrolným orgánom.

(10) Pokuta je príjmom štátneho rozpočtu.“

Ako dobrá prax sa doposiaľ ukazuje prísnosť sankcií voči subjektom, ktoré porušia zákaz nelegálneho zamestnávania. Za obdobie od novelizácie legislatívy v oblasti nelegálneho zamestnávania (účinnosť od 18. júna 2016) sa dobrou praxou javí aj zavedenie zákazu prijať prácu alebo službu. Touto novelou zákona č. 82/2005 Z. z. sa právnickej osobe alebo fyzickej osobe, ktorá je podnikateľom, zakazuje prijať prácu alebo službu, ktorú jej na základe zmluvy dodáva alebo poskytuje právnická osoba alebo fyzická osoba prostredníctvom fyzickej osoby, ktorú nelegálne zamestnáva, ak ide o cezhraničné poskytovanie služby počas viac ako piatich dní v období 12 mesiacov od

prvého poskytnutia služby alebo o vnútroštátnu alebo cezhraničnú dodávku práce. V prípade subjektov poskytujúcich cezhranične služby a subjektov, ktoré vnútroštátne alebo cezhranične dočasne pridelujú zamestnancov k užívateľským zamestnávateľom na území SR, je za porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania týmito subjektmi spoluzodpovedný aj prijímateľ služby alebo práce, ktorému sa za porušenie zákazu prijať službu alebo prácu ukladá pokuta v rovnakej výške ako nelegálne zamestnávajúcemu poskytovateľovi služby alebo práce, teda od 2 000 EUR do 200 000 EUR a ak ide o dve a viac fyzických osôb súčasne, najmenej 5 000 EUR¹⁰³.

5.5 Prípadové štúdie

Na účel lepšieho pochopenia rozličných postupov inštitúcií pri identifikácii nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín štúdia v rámci svojej špecifikácie obsahovala päť prípadových štúdií (týkajúcich sa hypotetických situácií štátnych príslušníkov tretích krajín).

Nelegálne zamestnaný štátny príslušník tretej krajiny bez povolenia na pobyt

Pán Adawe Shire (38), stolár zo Somálska, vstúpil na územie vášho (členského) štátu neregulárnou cestou spolu so svojou ženou a dvojročnou dcérou. Vo vašom (členskom) štáte pracuje bez pracovnej zmluvy v stavebnej spoločnosti ako stavbár. Teraz si našiel prácu vo svojej profesii a chcel by podpísať zmluvu a uchádzať sa o pracovné povolenie. Čo sa stane v prípade, že inšpektor práce odhalí nezrovnalosť pri náhodnej kontrole? Aké budú následky pre pána Shire? Ak pán Shire nebol odhalený, ale získa novú prácu s písomnou pracovnou zmluvou, môže svoj pobyt legalizovať?

V prípade odhalenia nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania by príslušný orgán vykonávajúci kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, t. j. IP, ÚPSVaR alebo úrad práce SVaR začal správne konanie voči zamestnávateľovi pána Adawe Shire, ako aj priestupkové konanie voči samotnému pánovi Shire. Zamestnávateľovi by v takom prípade hrozila pokuta od 2 000 do 200 000 EUR a pánovi Shire do 331 EUR.

Príslušné OCP PZ by zároveň začalo voči pánovi Shire viesť konanie o administratívnom vyhostení. Keďže pobyt pána Shire na území SR je neoprávnený, výsledkom konania by bolo jeho administratívne vyhostenie (okrem prípadu, že by bola v konaní zistená prekážka administratívneho vyhostenia). V konaní by mu mohol byť uložený aj zákaz vstupu do SR na 1 až 5 rokov.

¹⁰³ Zdroj: MPSVR SR.

Neoprávnený pobyt na území SR je zároveň priestupkom, za ktorý mu môže príslušné OCP PZ uložiť pokutu až do výšky 1 600 EUR.

Skutočnosť, že nový zamestnávateľ ponúkne pánovi Shire pracovnú zmluvu, nemá na jeho situáciu vplyv. SR neumožňuje štátnym príslušníkom tretích krajín, ktorí sa nachádzajú na jej území bez príslušných povolení, legalizovať svoj pobytový status. Výnimkou je iba udelenie medzinárodnej ochrany alebo krátkodobá legalizácia pobytu prostredníctvom niektorého druhu tolerovaného pobytu.

Štátny príslušník tretej krajiny s povolením na pobyt za účelom štúdia zamestnaný viac hodín ako povolené

Pani Svitlana Ivanenko (22), študentka s ukrajinským občianstvom, sa pred rokom presťahovala do vášho (členského) štátu. Svitlana je zapísaná na dvojročný program magisterského štúdia na vysokej škole. Má povolenie na pobyt na účel štúdia. V posledných šiestich mesiacoch 10 hodín týždenne pracovala v miestnej kaviarni.¹⁰⁴ Počas niektorých mesiacov akademického roka, ako aj počas letných prázdnin začala Svitlana pracovať v kaviarni na vyšší pracovný úväzok: napokon počas troch mesiacov pracovala takmer 45 hodín týždenne bez toho, aby došlo k zmenám v jej pracovnej zmluve o zamestnaní študenta na čiastočný úväzok. Čo sa stane, ak inšpektor zistí, že Svitlana pracovala 40 hodín týždenne? Uveďte maximálny počet hodín, ktorý môžu študenti odpracovať vo vašom (členskom) štáte.

Právny poriadok SR umožňuje študentom z tretích krajín, ktorým bol udelený prechodný pobyt na účel štúdia a sú študentmi vysokej školy na území SR, pracovať bez nutnosti získania osobitného povolenia na zamestnanie najviac 20 hodín týždenne, alebo tomu zodpovedajúci počet dní či mesiacov za rok. Samotné prekročenie maximálneho povoleného počtu hodín v jednotlivom týždni, prípadne vo viacerých týždňoch neznamená porušenie predpisov o nelegálnej práci, ak nebol vyčerpaný aj maximálny počet dní, ktoré môže študent v kalendárnom roku odpracovať.

Ak má pani Ivanenko udelený prechodný pobyt na účel štúdia na celý kalendárny rok, je podľa právnych predpisov SR oprávnená pracovať najviac 12 mesiacov na polovičný pracovný úväzok (20 hodín za týždeň), alebo 6 mesiacov na plný pracovný úväzok (40 hodín za týždeň). Skutočnosť, že počas školských prázdnin pracovala viac, v jej prípade neznamená nelegálnu prácu, pretože celková dotácia povolených hodín v kalendárnom roku ešte vyčerpá-

¹⁰⁴ Na základe smernice 2016/801 o podmienkach vstupu a pobytu štátnych príslušníkov tretích krajín na účely výskumu, štúdia, odborného vzdelávania, dobrovoľníckej služby, výmenných programov žiakov alebo vzdelávacích projektov a činnosti au pair (prepracované znenie) sa študentom umožňuje získať prácu v rozsahu najmenej 15 hodín týždenne. IE a UK sa na tejto smernici nepodielajú.

ná nebola. O nelegálnu prácu a nelegálne zamestnávanie by v prípade Svitlany išlo iba v prípade, že by pokračovala v práci (bez ohľadu na počet odpracovaných hodín za týždeň) aj po odpracovaní maximálneho povoleného počtu dní v roku. Stanovené maximá platia pre prácu u všetkých zamestnávateľov štátneho príslušníka tretej krajiny. Ak by preto Svitlana pokračovala v práci u iného zamestnávateľa, rovnako by sa dopustila nelegálnej práce.

Problémom by nebola ani skutočnosť, že Svitlana pracovala na základe zmluvy upravujúcej jej pracovný čas na 10 hodín týždenne, ak nedošlo zo strany jej zamestnávateľa k porušeniu zákonných predpisov o práci nadčas.

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý mal oprávnené povolenie na pobyt a aj legálne pracoval, ale jeho povolenie expirovalo

Pani Jiao Bao (33), webová dizajnérka z Číny, prišla do vášho členského štátu pred dvomi rokmi na základe povolenia na dočasný pobyt, ktoré vybavila IT spoločnosť ako jeho zamestnávateľ. Jiao prišla o prácu a našla si novú prácu v miestnom bare, čo však jej povolenie na pobyt neumožňovalo. Po štyroch mesiacoch práce v miestnom bare sa uchádzala o prácu v inej IT spoločnosti, od ktorej získala pracovnú ponuku. Medzitým ju však odhalil inšpektorát práce pri nelegálnej práci v bare. Čo sa stane po odhalení, že má pracovnú ponuku?

Povinnosťou pani Bao bolo do 3 pracovných dní odo dňa skončenia pracovného pomeru u prvého zamestnávateľa oznámiť príslušnému OCP PZ, že účel jej pobytu v SR zanikol. Rovnakú povinnosť mal aj jej zamestnávateľ. Ak túto povinnosť pani Jiao Bao nespĺnila, hrozí jej pokuta do výšky 300 EUR. Jej zamestnávateľovi hrozí za porušenie rovnakej povinnosti pokuta do 3 300 EUR.

Podľa právnych predpisov SR má cudzinec, ktorého prechodný pobyt na účel zamestnania stále trvá, po skončení pracovného pomeru 30 dní na to, aby si našiel iného zamestnávateľa. Ak v tejto lehote príslušnému OCP PZ neoznámí zmenu zamestnávateľa, začne sa konanie o zrušení jeho prechodného pobytu.

Ak IP zistí, že pani Jiao Bao vykonáva nelegálnu prácu, t. j. aj inú prácu, než na akú má oprávnenie, začne voči nej priestupkové konanie a voči jej zamestnávateľovi správne konanie. Za nelegálne zamestnávanie by zamestnávateľovi pani Jiao Bao hrozila pokuta od 2 000 do 200 000 EUR a jej samotnej do 331 EUR. Na tieto konania nemá vplyv skutočnosť, že si pani Jiao Bao našla nového zamestnávateľa, ktorý by ju mohol zamestnávať legálne.

Pokiaľ ide o pobyt pani Jiao Bao, zmena zamestnávateľa, resp. obnovenie prechodného pobytu na účel zamestnania prichádza do úvahy len v prípade, že by jej pôvodný pobyt medzičasom nezankol, resp. nebol právoplatne zrušený.

Ak by pani Jiao Bao nesplnila povinnosť oznámiť cudzineckej polícii zánik účelu pobytu (ukončenie pôvodného pracovného pomeru), hrozilo by jej aj administratívne vyhostenie z dôvodu opakovaného porušenia všeobecne záväzných právnych predpisov (neoznámenie skončenia pracovného pomeru ako prvé porušenie a nelegálna práca ako druhé porušenie) a zákaz pobytu v SR na 1 až 3 roky.

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je turistom

Marija Bogdanovic (45), srbská občianka vstúpila na územie vášho (členského) štátu ako turistka pred mesiacom. Z dôvodu liberalizácie vízového režimu s krajinami západného Balkánu, môže Maija vo vašom (členskom) štáte zostať max. 90 dní v období šiestich mesiacov bez toho, aby potrebovala víza.¹⁰⁵ Počas svojho pobytu vo vašom (členskom) štáte Marija pracovala ako gazdinka a opatrovatelka pre rodinu, s ktorom sa stretla cez svojich známych. Ponúkli jej pracovnú zmluvu a požiadali ju, aby požiadala o povolenie na pobyt. Marija sa plánuje uchádzať o pobyt vo vašom (členskom) štáte počas uvedeného 90-dňového obdobia vyplývajúceho z liberalizácie vízového režimu. Než však podá žiadosť o pobyt, odhalia ju orgány vášho (členského) štátu. Aké by boli dôsledky tejto situácie pre Mariju?

V prípade odhalenia nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania by príslušný orgán vykonávajúci kontrolu nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania, t. j. IP, ÚPSVaR alebo úrad práce SVA, začal správne konanie voči zamestnávateľovi pani Bogdanovic, ako aj priestupkové konanie voči nej samotnej. Zamestnávateľovi by v takom prípade hrozila pokuta od 2 000 do 200 000 EUR, pani Bogdanovic do 331 EUR.

V rámci 90-dňovej lehoty bezvízového styku by pani Bogdanovic mohla teoreticky podať žiadosť o udelenie prechodného pobytu na účel zamestnania, až do rozhodnutia o jej žiadosti by však v SR nemohla legálne pracovať a po uplynutí 90 dní od vstupu na územie SR by musela schengenský priestor opustiť.

Štátny príslušník tretej krajiny, ktorý je sezónnym pracovníkom

Pán Karim Harrak (25) pôvodom z Maroka vstúpil do vášho (členského) štátu ako sezónny pracovník pri zbere jahôd. V krajine mal pobyt pre sezónneho pracovníka a po jeho vypršaní platnosti mal váš (členský) štát opustiť.¹⁰⁶ Zmluva

¹⁰⁵ Na základe rozhodnutia o bezvízovom cestovaní, ktoré členské štáty EÚ prijali 30. novembra 2009 [http://europa.eu/rapid/press-release_IP-09-1852_en.htm?locale=fr].

¹⁰⁶ Na základe smernice 2014/36/EÚ – sezónni pracovníci – sa štátnym príslušníkom tretích krajín umožňuje pobyt v členskom štáte v trvaní od päť do deväť mesiacov v akomkoľvek 12-mesačnom období. Povolenie je obnoviteľné. IE a UK sa na tejto smernici nepodieľajú.

s jeho súčasným zamestnávateľom platila šesť mesiacov. Potom, ako platnosť tejto zmluvy skončila, zostal vo vašom (členskom) štáte a našiel si novú prácu v hoteli. Vo vašom členskom štáte teda zostal dlhšie, ako bolo zákonne možné. Po niekoľkých mesiacoch v inej práci sa znovu uchádzal o pobyt sezónneho pracovníka na zber jahôd. Zistilo sa však, že prekročil povolenú lehotu pobytu. Aké budú dôsledky pre Karima?

V právnom poriadku SR sa štátnym príslušníkom tretích krajín umožňuje žiadať o udelenie prechodného alebo trvalého pobytu z územia SR iba v prípade, že sa na území SR zdržiavajú legálne. Žiadosť pána Harraka o udelenie prechodného pobytu na účel sezónneho zamestnania by preto nebola prijatá. Navyše, keď by príslušný útvar policajného zboru zistil, že sa pán Harrak zdržiava na území SR neoprávnene, začal by konanie o jeho administratívnom vyhostení. Ak by v konaní nebola zistená žiadna prekážka administratívneho vyhostenia, pán Harrak by bol z územia SR vyhostený a mohol by mu byť uložený zákaz vstupu na územie SR na 1 až 5 rokov.

Neoprávnený pobyt na území SR je zároveň priestupkom, za ktorý mu príslušné OCP PZ môže uložiť pokutu až do výšky 1 600 EUR.

Pozn. Smernica Európskeho parlamentu a Rady 2014/36/EÚ nebola SR v čase prípravy štúdie transponovaná.

Štátny príslušník tretej krajiny pracujúci v medzinárodnej obchodnej spoločnosti

Pani Awa Diop prišla pred rokom nelegálne do vašej krajiny zo Senegal. V tom čase pracovala nelegálne pre medzinárodnú obchodnú spoločnosť, kde pracuje dodnes. Zamestnávateľ jej už päť mesiacov nevyplatil mzdu. Awa sa rozhodne danú spoločnosť zažalovať a vzdať sa svojej falošnej totožnosti, o ktorej zamestnávateľ vedel. Aké by z toho pre ňu vyplynuli následky?

Samotná neoprávnenosť pobytu pani Diop na území SR nemá vplyv na jej právo domáhať sa vyplatenia mzdy podaním žaloby na súd. Ak by však príslušné orgány odhalili jej nelegálnu prácu a neoprávnený pobyt, hrozili by jej sankcie. Za výkon nelegálnej práce by jej hrozila pokuta do výšky 331 EUR. Za neoprávnený pobyt pokuta do 1 600 EUR, administratívne vyhostenia a zákaz vstupu na územie SR na 1 až 5 rokov.

Bibliografia

Publikácie

Bednárík R.: Nedeklarovaná práca na Slovensku. Prieskum názorov a postojov pracovníkov verejnej správy. Záverečná správa z VÚ č. 2170. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2014.

Bednárík R.: Potieranie nedeklarovanej práce. Analýza opatrení v krajinách EÚ a na Slovensku. Správa z II. etapy riešenia VÚ Nedeklarovaná práca na Slovensku. Bratislava: Inštitút pre výskum práce a rodiny, 2015.

Blažek, M., Andrášová, S., Paulenová, N.: Skúsenosti migrantov a migrantiek na Slovensku s násilím. Bratislava: IOM, 2013. ISBN 978-80-89506-33-0.

Drozd, P.: Prístup migrantov k sociálnemu zabezpečeniu a zdravotnej starostlivosti v Slovenskej republike: politiky a prax. Štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. ISBN: 978-80-89506-45-3.

Drozd, P., Frkáňová, A., Ulrichová, N.: Získavanie vysokokvalifikovaných a kvalifikovaných štátnych príslušníkov tretích krajín do Slovenskej republiky. Malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. ISBN: 978-80-89506-37-8.

Kubovičová, K.: Identifikácia obetí obchodovania s ľuďmi v procese medzinárodnej ochrany a nútených návratov v Slovenskej republike. Malá tematická štúdia Národného kontaktného bodu Európskej migračnej siete v Slovenskej republike. Bratislava: IOM, 2013. ISBN: 978-80-89506-42-2.

Mrlianová, A., Ulrichová, N., Zollerová, M.: Praktické opatrenia v boji proti nelegálnej migrácii. Európska migračná sieť, Bratislava: IOM, 2011. ISBN 978-80-89506-15-6.

Dokumenty/Iné zdroje

Accacce Slovakia. News Flash 1. júla 2016. Zmeny v Zákone o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani účinné od 18.6.2016.

EMN Ad-Hoc Query on inspections to control the employment of irregular migrants [Ad hoc otázka EMN o inšpekciách na kontrolu zamestnávania nelegálnych migrantov].

EMN Ad-Hoc Query on payment of the costs associated with (administrative) expulsion. [Ad hoc otázka EMN o platbách nákladov súvisiacich s (administratívnym) vyhostením]

EMN Ad-Hoc Query on implementing Council Directive 2009/52/EC. [Ad

hoc otázka EMN o vykonávaní smernice Rady 2009/52/ES]

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2013.

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2014.

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2015.

Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2016.

Integračná politika Slovenskej republiky.

Národná stratégia zamestnanosti Slovenskej republiky do roku 2020.

Schneider F.: Size and Development of the Shadow Economy of 31 European and 5 other OECD Countries from 2003 to 2015.

Správa o výsledku kontroly vybraných nástrojov aktívnej politiky trhu práce, nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania.

Súhrnná správa o stave plnenia úloh, zámerov a cieľov migračnej politiky za rok 2015.

Súhrnná správa o stave plnenia cieľov a opatrení Integračnej politiky Slovenskej republiky za rok 2015.

Legislatíva

Zákon č. 10/1996 Z. z. o kontrole v štátnej správe v znení neskorších predpisov

Zákon č. 71/1967 Z. z. o správnom konaní (správny poriadok)

Zákon č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávani a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 307/2014 Z. z. o niektorých opatreniach súvisiacich s oznamovaním protispoločenskej činnosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce

Zákon č. 351/2015 Z. z. o cezhraničnej spolupráci pri vysielaní zamestnancov na výkon prác pri poskytovaní služieb a o zmene a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 372/1990 o priestupkoch v znení neskorších predpisov a o zmene

a doplnení niektorých zákonov

Zákon č. 404/2011 Z. z. o pobyte cudzincov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 480/2002 Z. z. o azyle a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 563/2009 Z. z. o správe daní (daňový poriadok) a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Zákon č. 663/2007 Z. z. o minimálnej mzde v znení neskorších predpisov

Internet

www.archiv.netky.sk

www.cas.sk

www.dennikn.sk

www.emn.sk

www.employment.gov.sk

www.etrend.sk

www.fianza.sk

www.iness.sk

www.knoema.com

www.kosice.korzar.sme.sk

www.mic.iom.sk

www.nku.gov.sk

www.nip.sk

www.podnikajte.sk

www.rokovania.sk

www.slov-lex.sk

www.safework.gov.sk

www.upsvar.sk

Štatistická príloha

Štatistická príloha obsahuje tabuľky s dostupnými údajmi z oblasti nelegálneho zamestnávania štátnych príslušníkov tretích krajín.

Tabuľka A: Počet odsúdených za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín za roky 2014 – 2016 podľa trestných činov uvedených v článku 9 ods. 1 písm. a) až e) smernice 2009/52/ES

Tabuľka B: Sankcie pre zamestnávateľov v období rokov 2014 – 2016

Tabuľka C: Počet identifikovaných nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Tabuľka D: Dôsledky nelegálnej práce pre štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Tabuľka E: Pokuty za nelegálnu prácu pre štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Tabuľka F: Prehľad o počtoch nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v členení podľa SK NACE za roky 2014 – 2016

Tabuľka G: Prehľad štatistík o kontrolách nelegálneho zamestnávania v SR za roky 2014 – 2016

Tabuľka H: Prehľad o počtoch nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v členení podľa krajín pôvodu za roky 2014 – 2016

Tabuľka A: Počet odsúdených za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín za roky 2014 – 2016 podľa trestných činov uvedených v článku 9 ods. 1 písm. a) až e) smernice 2009/52/ES

Odsúdení	2014	2015	2016*
Celkový počet odsúdených (§251a Trestného zákona)	0	0	0
a) porušenie pokračuje alebo sa neustále opakuje;	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa
b) porušenie sa týka súčasného zamestnávania významného počtu štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí sa neoprávnene zdržiavajú na území členského štátu;	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa
c) k porušeniu dochádza za osobitne vykorisťujúcich pracovných podmienok;	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa
d) porušenia sa dopustí zamestnávateľ, ktorý aj keď nebol obvinený alebo odsúdený za trestný čin v zmysle rámcového rozhodnutia 2002/629/SVV, využíva prácu alebo služby štátneho príslušníka tretej krajiny, ktorý sa neoprávnene zdržiava na území členského štátu s vedomím, že táto osoba je obeťou obchodovania s ľuďmi;	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa
e) porušenie súvisí s nelegálnym zamestnávaním maloletých.	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa

Zdroj: MS SR.

* Údaj za rok 2016 je len za obdobie od 1.1.2016 do 30.9.2016 t. j. za 1. až 3. štvrtrok.

Tabuľka B: Sankcie pre zamestnávateľov v období rokov 2014 – 2016

	2014	2015	2016
Pokuty zamestnávateľom za nelegálne zamestnávanie štátnych príslušníkov tretích krajín (zdroj: dotazník NIP a ÚPSVaR)	NIP: 13 pokút v sume 69 000 EUR ÚPSVaR: 13 pokút v sume 41 300 EUR Spolu: 26 pokút	NIP: 11 pokút v sume 37 500 EUR ÚPSVaR: 8 pokút v sume 22 000 EUR Spolu: 19 pokút	NIP: 3 pokuty v sume 19 000 EUR ÚPSVaR: 20 pokút v sume 59 200 EUR Spolu: 23 pokút
Odňatie slobody / odsúdenie za neoprávnené zamestnávanie podľa § 251a Trestného zákona (zdroj: MS SR)	0	0	0
Sankčné opatrenia a pokuty podľa predpisov o inšpekcii práce a o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní (zdroj: MS SR)	3 (správne konanie)	3 (správne konanie) 2 (sankcia, pokuta, úrok z omeškania, penále)	1 (správne konanie) 9 (sankcia, pokuta, úrok z omeškania, penále) 2 (iný správny delikt) 1 (peňažné nároky – priznanie, odňatie, zmena, výška, vyrubenie a pod.)
Nevydanie potvrdenia podľa zákona č. 125/2006 Z. z. o tom, že nebolo zistené porušenie zákazu nelegálneho zamestnávania	Nesleduje sa	Nesleduje sa	Nesleduje sa

Tabuľka B - pokračovanie

Strata možnosti získať verejné dotácie	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Dočasné alebo úplné zatvorenie podniku alebo pracoviska	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Odňatie živnostenského oprávnenia/koncesie /povolenia na činnosť	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Konfiškácia finančných ziskov (podiel na ziskoch a výnosy zamestnávateľa)	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Konfiškácia vybavenia/majetku	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Pozastavenie činnosti	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii
Odňatie povolenia na pobyt (v prípade, že je zamestnávateľom štátny príslušník tretej krajiny)	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii	Nie je k dispozícii

Zdroj: dotazník NIP a ÚPSVaR, MS SR.

Tabuľka C: Počet identifikovaných nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Nelegálne zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín	2014	2015	2016
Počet prípadov nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretej krajiny bez povolenia na pobyt	Spolu: 0 NIP: 0 ÚPSVaR: 0	Spolu: 6 NIP: 1 ÚPSVaR: 5	Spolu: 42 NIP: 27 ÚPSVaR: 15
Počet prípadov nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretej krajiny s povolením na pobyt	Spolu: 49 NIP: 30 ÚPSVaR: 19	Spolu: 40 NIP: 26 ÚPSVaR: 14	Spolu: 178 NIP: 168 ÚPSVaR: 10

Zdroj: Informatívna správa o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za roky 2016, 2015 a 2014, dotazník NIP.

Tabuľka D: Dôsledky nelegálnej práce pre štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Nelegálne zamestnaní štátni príslušníci tretích krajín	2014	2015	2016	Poznámka
Počet udelených povolení na pobyt a/alebo pracovných povolení identifikovaným štátnym príslušníkom tretích krajín bez povolenia na pobyt, ktorí boli nelegálne zamestnaní	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Uvedené údaje sa priamo nesledujú, sú súčasťou dokazovania pri priestupkovom konaní.
Počet udelených povolení na pobyt a/alebo pracovných povolení identifikovaným štátnym príslušníkom tretích krajín s povolením na pobyt, ktorí boli nelegálne zamestnaní	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.
Počet nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorým bolo vydané administratívne vyhostenie (AV) s lehotou na vycestovanie (dobrovoľný odchod)	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.*
Počet nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorým bolo vydané rozhodnutie o návrate (AV) po inšpekcii práce	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.
Počet nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli vyhostení po inšpekcii práce	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.	Nesleduje sa.*
Počet nelegálne zamestnaných štátnych príslušníkov tretích krajín, ktorí boli identifikovaní ako obeť obchodovania s ľuďmi	0	0	0	Nebol zistený prípad

Tabuľka D - pokračovanie

Počet rozhodnutí, ktorými sa zamestnávateľom uložila povinnosť zaplatiť dodatočné platby vo výške daní a príspevkov na sociálne zabezpečenie	0	1 UPSVR Košice v sume 1 276,80 EUR	0	
--	---	------------------------------------	---	--

Zdroj: dotazník ÚPSVaR a ÚHCP P PZ.

Pozn.: * Uvedené údaje sa nesledujú. ÚHCP P PZ v rámci IS MIGRA eviduje údaje týkajúce sa nelegálnej práce len s príznakom „podozrenie z nelegálnej práce“, ktorý slúži na vlastné analytické účely útvarov ÚHCP P PZ, avšak len ako „odhad“ (nejde o oficiálne štatistiky nelegálnej práce). Do skupiny s príznakom „podozrenie z nelegálnej práce“ sú zaraďovaní štátni príslušníci tretích krajín, u ktorých sa zistil neoprávnený pobyt a zároveň spĺňali jednu z týchto podmienok: štátny príslušník tretej krajiny vykonával zárobkovú činnosť bez povolenia príslušných orgánov a nelegálna práca bola potvrdená ÚPSVaR, alebo bol štátny príslušník tretej krajiny podozrivý z vykonávania nelegálnej práce identifikovaný vlastnou činnosťou základných útvarov ÚHCP P PZ (preukazovanie nelegálnej práce v týchto prípadoch ani nezačalo z dôvodu vydania rozhodnutia o administratívnom/súdnom vyhostení z iných zákonných dôvodov). Uvedené údaje sa priamo nesledujú, sú súčasťou dokazovania pri priestupkovom konaní.

Tabuľka E: Pokuty za nelegálnu prácu pre štátnych príslušníkov tretích krajín v období rokov 2014 – 2016

Pokuty za nelegálnu prácu pre štátnych príslušníkov tretích krajín	2014	2015	2016	Poznámka
Pokuta do 331 EUR	NIP: Nesleduje sa. ÚPSVaR: 0	NIP: Nesleduje sa. ÚPSVaR: 1 (vo výške 200,- EUR)	NIP: Nesleduje sa. ÚPSVaR: 0	Uvedené údaje sa nesledujú, keďže NIP daný inštitút nevyužíva.

Zdroj: dotazník NIP.

Tabuľka F: Prehľad o počtoch nelegálne zamestnávaných štátnych príslušníkov tretích krajín v členení podľa SK NACE za roky 2014 – 2016

SK NACE/rok	2014	2015	2016
Poľnohospodárstvo, lesníctvo a rybolov	2	0	1
Priemyselná výroba	1	3	17
Stavebníctvo	2	9	20
Veľkoobchod a maloobchod	7	18	6
Doprava a skladovanie	0	0	10
Ubytovacie a stravovacie služby	20	7	19
Informácie a komunikácie	0	1	0
Činnosti v oblasti nehnuteľností	2	0	8
Odborné vedecké a technické činnosti	0	4	4
Administratívne a podporné služby	0	2	128
Vzdelávanie	13	0	0
Zdravotníctvo a sociálna pomoc	0	1	0
Ostatné činnosti	3	1	7
SPOLU	50	46	220

Zdroj: prílohy k Informatívnej správe o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2014, 2015 a 2016.

Tabuľka G: Prehľad štatistík o kontrolách nelegálneho zamestnávania v SR za roky 2014 – 2016

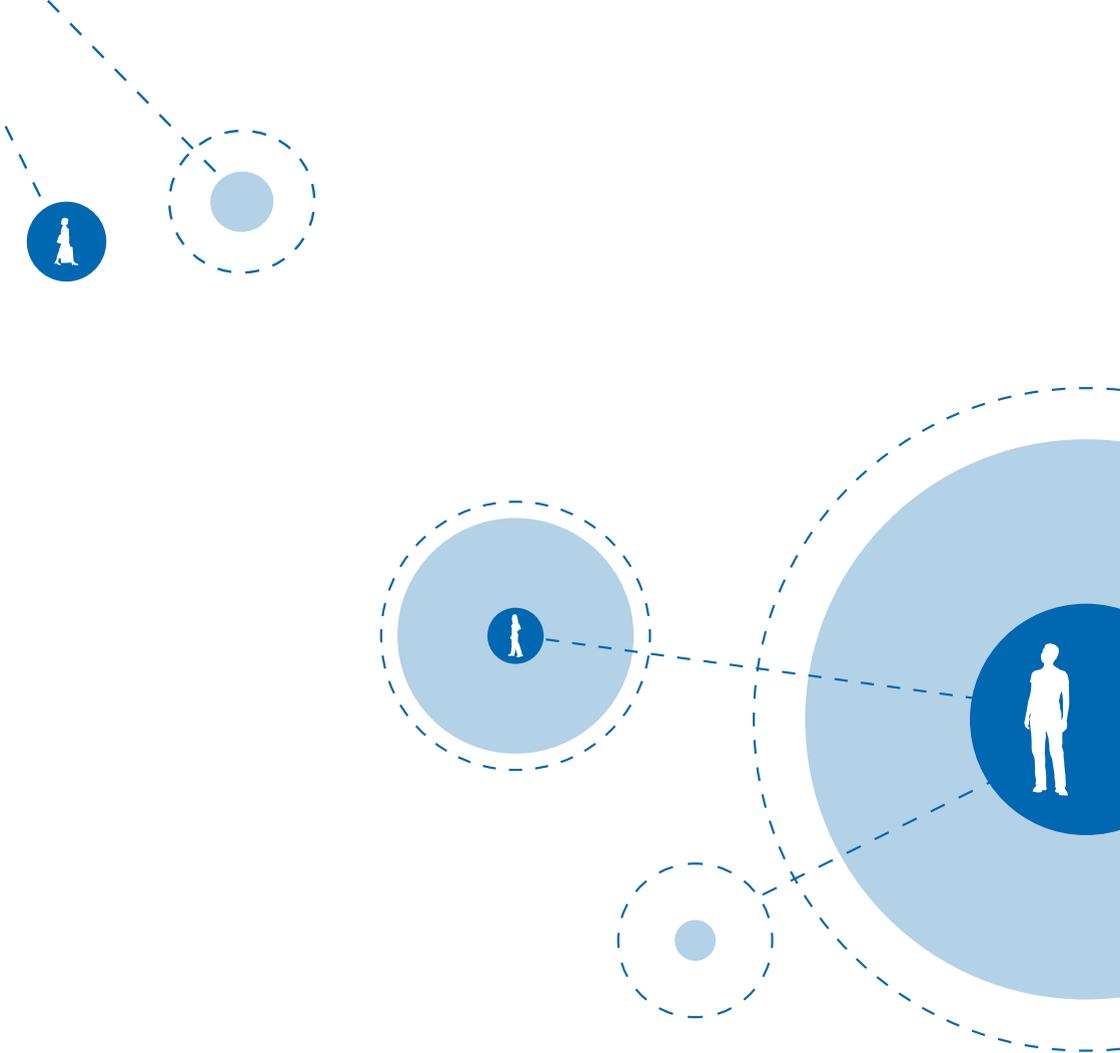
	2014	2015	2016
Nelegálne zamestnávane fyzické osoby	2 335	2 686	2 924
Nelegálne zamestnávani štátni príslušníci tretích krajín	50	46	220
Nelegálne zamestnávani občania EÚ	49	58	81
Nelegálne zamestnávani občania EHP	0	0	0
Nelegálne zamestnávani občania SR	2 236	2 582	2 623
Počet vykonaných kontrol nelegálneho zamestnávania	23 596	23 698	25 931
Počet kontrolovaných subjektov	20 704	20 687	23 416
Počet kontrolovaných fyzických osôb	56 883	55 616	60 349

Zdroj: prílohy k Informatívnej správe o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2014, 2015 a 2016, MPSVR SR.

Tabuľka H: Prehľad o počtoch nelegálne zamestnávaných štátnych príslušníkov tretích krajín v členení podľa krajín pôvodu za roky 2014 – 2016

Krajina pôvodu/rok	2014	2015	2016	Spolu
S. Kórea	1	0	0	1
J. Kórea	3	2	2	7
Pakistan	1	0	0	1
Ukrajina	13	9	51	93
Srbsko	4	2	139	145
Čína	7	14	1	22
Thajsko	3	1	0	4
Vietnam	6	6	16	28
Albánsko	1	0	1	2
Bielorusko	1	0	0	1
Turecko	2	0	0	2
Oblasti inde nešpecifikované	2	0	0	2
Mexiko	1	2	0	3
Rusko	1	0	0	1
India	0	4	0	4
Macedónsko	0	4	6	10
USA	0	5	1	6
Kosovo	0	1	1	2
Bosna a Hercegovina	0	0	2	2

Zdroj: prílohy k Informatívnej správe o vyhľadávaní a potieraní nelegálnej práce a nelegálneho zamestnávania za rok 2014, 2015 a 2016, MPSVR SR.

**Národný kontaktný bod Európskej migračnej siete v SR
Medzinárodná organizácia pre migráciu (IOM)
Úrad v Slovenskej republike**

Grösslingová 35, 811 09 Bratislava, Slovenská republika
www.iom.sk, www.emn.sk

ISBN: 978-80-89506-82-8